

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

Evidenčné číslo: 105002/B/2022/36124048424118020

POLITIKA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA EURÓPSKEJ ÚNIE

Bakalárska práca

2022

Daniel Ferenc

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

POLITIKA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
EURÓPSKEJ ÚNIE

Bakalárska práca

Študijný program: medzinárodné ekonomické vzťahy
Študijný odbor: ekonómia a manažment
Školiace pracovisko: Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov
a hospodárskej diplomacie
Vedúci záverečnej práce: Ing. Tatiana Damašková, PhD.

Bratislava 2022

Daniel Ferenc

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že som predkladanú bakalársku prácu vypracoval samostatne a uviedol som všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....

Daniel Ferenc

Pod'akovanie

Touto cestou by som sa chcel poďakovať vedúcej záverečnej práce Ing. Tatiane Damaškovej, PhD. za jej odborné vedenie, cenné rady a konzultácie, ktoré mi poskytla pri vypracovávaní tejto práce.

ABSTRAKT

FERENC, Daniel: *Politika životného prostredia Európskej únie* – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov; Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a hospodárskej diplomacie. - Vedúci záverečnej práce: Ing. Tatiana Damašková, PhD. - Bratislava: EU FMV, 2022, 56 s.

Záverečná práca je vypracovaná na tému politika životného prostredia Európskej únie. Cieľom bakalárskej práce je poukázať na komplexnú charakteristiku a vedenie politiky životného prostredia Európskej únie a analyzovať vybraných environmentálnych problémov, ktorým čelí Európska únia. Práca je rozdelená do 3 kapitol a obsahuje 4 tabuľky, 2 obrázky a 4 grafy. Prvá kapitola je zameraná na priblíženie teoretického stanoviska tejto témy. V tejto kapitole je zahrnutý súčasný stav riešenej problematiky, legislatíva Európskej únie a náhľad na medzinárodnú spoluprácu ohľadom spoločných konferencií a uzatvorených dohôd. Druhá kapitola je venovaná vymedzeniu cieľov tejto záverečnej práce a popisu použitých metodologických postupov. Tretia kapitola sa zaoberá analyzovaním vybraných environmentálnych problémov. Ide o globálne otepľovanie, emisie skleníkových plynov, ropná spotreba a automobilový dopyt. Výsledkom riešenia danej problematiky je komparácia jednotlivých údajov a environmentálne vyhodnotenie situácie v Európskej únii.

Kľúčové slová: politika životného prostredia, Európska únia, životné prostredie, globálne otepľovanie

ABSTRACT

FERENC, Daniel: *European Union environmental policy* - University of Economics in Bratislava. Faculty of International Relations; Department of International Economic Relations and Economic Diplomacy. – Thesis Supervisor: Ing. Tatiana Damašková PhD. - Bratislava: EU FMV, 2022, 56 p.

The bachelor thesis is prepared on the topic of environmental policy of the European Union. The aim of the bachelor thesis is to point out the complex characteristics and management of environmental policy of the European Union and to analyze selected environmental problems facing the European Union. The bachelor thesis is divided into 3 chapters and contains 4 tables, 2 pictures and 4 graphs. The first chapter is focused on approaching the theoretical position of this topic. This chapter includes the current state of the issue, the legislation of the European Union and an insight into international cooperation regarding joint conferences and concluded agreements. The second chapter is devoted to defining the objectives of the bachelor thesis and a description of used methodological methods. The third chapter deals with the analysis of selected environmental problems. These are global warming, greenhouse gas emissions, oil consumption and automotive demand. The result of solving the problem is a comparison of individual data and environmental evaluation of the situation in the European Union.

Key words: environmental policy, European Union, environment, global warming

Obsah

Úvod.....	17
1 Súčasný stav riešenej problematiky.....	18
1.1 Vymedzenie kľúčových pojmov	18
1.2 Klíma a klimatické zmeny	19
1.3 Ciele politiky životného prostredia	21
1.4 Princípy politiky životného prostredia EÚ.....	21
1.5 Vývoj politiky životného prostredia EÚ	23
1.5.1 Environmentálne akčné programy.....	25
1.6 Legislatíva politiky životného prostredia EÚ	28
1.6.1 Legislatívne akty EÚ a ich členenie.....	30
1.6.2 Subjekty a riadenie politiky životného prostredia EÚ	32
1.7 Medzinárodná spolupráca v oblasti životného prostredia.....	36
1.7.1 Kjótsky protokol a kľúčové konferencie.....	36
1.7.2 Parížska dohoda	37
1.7.3 Akčný plán EÚ pre obehové hospodárstvo	37
1.7.4 Európsky právny predpis v oblasti klímy a Európska zelená dohoda	38
1.7.5 Klimatický summit COP26.....	40
2 Cieľ a metodika práce.....	42
3 Vybrané environmentálne problémy v EÚ	43
3.1 Globálne otepľovanie a emisie skleníkových plynov	43
3.2 Fosílna palivá a ich využitie.....	46
Záver	49
Zoznam použitej literatúry	50

Zoznam skratiek

CH₄ – Metán

CO₂ – Oxid uhličitý

COP - Konferencia zmluvných strán

COP21 - Parížska klimatická konferencia

COP26 – Glasgowská klimatická konferencia

COVID-19 – Korona vírus

EAP – Environmentálny akčný program

EEA – Európska environmentálna rada

EHS – Európske hospodárske spoločenstvo

EK – Európska komisia

ENVI – Environmentálna rada Európskej únie

EP – Európsky parlament

EÚ – Európska únia

EURATOM - Európske spoločenstvo pre atómovú energiu

EZD – Európska zelená dohoda

HDP – Hrubý domáci produkt

IEEP - Inštitút pre európsku environmentálnu politiku

JEA – Jednotný európsky akt

OSN – Organizácia spojených národov

Rada EÚ – Rada Európskej únie

SHMÚ – Slovenský hydrometeorologický ústav

SR – Slovenská republika

ZFEÚ – Zmluva o fungovaní Európskej únie

Zoznam tabuliek, obrázkov a grafov

Tabuľka 1 - Rozdelenie princípov politiky životného prostredia Európskej únie.....	22
Tabuľka 2 - Environmentálne akčné programy.....	25
Tabuľka 3 - Horizontálna legislatíva pri povinnosti informovania.....	30
Tabuľka 4 - Nové osobné automobily podľa spaľovacieho paliva motora za rok 2019.....	48
Obrázok 1 - Vývoj politiky životného prostredia EÚ.....	24
Obrázok 2 - Vzťahy medzi jednotlivými orgánmi Európskej únie.....	33
Graf 1 - Emisie CO ₂ v Európskej únii od roku 1965 do roku 2020.....	43
Graf 2 - Celkové emisie skleníkových plynov podľa krajín EÚ v roku 2019.....	44
Graf 3 - Odhadovaný teplotný prírastok vo vybraných metropolách Európy do roku 2050...	45
Graf 4 - Konečná spotreba energie a ropy v EÚ od roku 1990 do roku 2020.....	46

Úvod

Spoločnosť sa v súčasnej dobe stretáva s pojmom životné prostredie čoraz častejšie. Je spomenutý hlavne prostredníctvom rôznych médií alebo politických diskusií, kde sa stáva postupne jednou z hlavných tém nielen v oblasti politiky, ale aj každodenného života občanov. Politika životného prostredia začala byť v posledných desaťročiach populárnejšia a zároveň podporovaná zo strany Európskej únie z hľadiska riešenia požiadaviek a opatrení zameraných na ochranu životného prostredia. EÚ čelí aktuálne mnohým hrozbám, ktorým sa Európska únia snaží zabrániť alebo zmierniť ich priebeh, sú globálne otepľovanie, znečisťovanie ovzdušia a vody, klimatické zmeny, zdrojová vyčerpanosť a mnohé ďalšie. Tejto téme sme sa rozhodli venovať, aby sme priblížili aktuálnu environmentálnu situáciu v Európe, ktorá je spojená s obsiahlou legislatívnou tvorbou a množstvom konferencií na európskej aj svetovej úrovni. Na konferenciách sa stretávajú predstavitelia štátov a spoločne rokujú, kde sa snažia nájsť konsenzuálne dohody ohľadom klimatických problémov.

Popisovanie politiky životného prostredia Európskej únie je možné z mnohých uhlov pohľadu ako napríklad z hľadiska jej tvorby zákonov alebo medzinárodnej pozície ako dôležitého svetového aktéra. Kľúčovým hráčom v tvorbe politiky životného prostredia v EÚ je Európska komisia, ktorá navrhuje a vypracováva operačné kroky zamerané na rôzne aspekty týkajúce sa životného prostredia. Splnenie dohodnutých spoločných záväzných cieľov je dôležité primárne z environmentálneho hľadiska, čím sa zabezpečí aj ochrana zdravia občanov a živočíchov žijúcich na Zemi a vytvorí sa vhodné podmienky života pre budúce generácie.

Táto práca si kladie za cieľ poskytnúť bližší teoretický náhľad na vývoj, legislatívu a medzinárodnú spoluprácu ohľadom tejto témy a vykonať analýzu vo vývoji vybraných environmentálnych problémov, ktorými sú emisie skleníkových plynov prispievajúc ku globálnemu otepľovaniu a snaha o zdrojovú nezávislosť spojenú s uhlíkovou neutralitou. V prvej kapitole sa budeme venovať teoretickému východisku o environmentálnej politike EÚ, zahŕňajúc jej vymedzenie základných pojmov. Druhá kapitola sa zaoberá metodikou a cieľmi práce, ktoré sme pri písaní a skúmaní použili. Posledná kapitola popisuje súčasný stav environmentálnej politiky vo vybraných oblastiach problémov, ktoré sú analyzované z chronologického hľadiska. Tiež sú poskytované perspektívy vývoja do budúcnosti na základe aktuálnych poznatkov a realizovaných opatreniach.

1 Súčasný stav riešenej problematiky

V 21. storočí je politika životného prostredia súčasťou diskusií a rokovaní v každom štáte a medzinárodnej organizácii. Je konštatovania hodné, že tento druh politiky má vlastnú zaužívanú teóriu, podľa ktorej sú zovšeobecnené praktické skúsenosti a postupy získané na základe empirickej metódy z minulosti. Politika životného prostredia EÚ má za úlohu monitorovať dejisko životného prostredia v členských štátoch, analyzovať potenciálne inovácie v oblasti environmentalistiky a ekológie a vybrať najlepšie opatrenia týkajúce sa vylepšenia a ochrany životného prostredia. Zároveň tiež načrtáva činnosti zamerané na vyhodnotenie a vyriešenie vyskytnutých problémov.

1.1 Vymedzenie kľúčových pojmov

V tejto podkapitole si definujeme základné pojmy, ktoré sa spájajú s problematikou životného prostredia. V knižnej literatúre a na webových stránkach môžeme nájsť mnoho definícií, ktorými by sa dalo životné prostredie definovať. Podľa Ishihary Shintarō a Julie Carabias Lillo môžeme životné prostredie opísať ako kombináciu fyzikálnych, chemických a biologických faktorov, ktoré pôsobia na organizmus alebo ekologické spoločenstvo a v konečnom dôsledku určujú jeho formu a prežitie.¹ Iná definícia tohto pojmu je podľa §2 Zákona o životnom prostredí 17/1992 Zb. Slovenskej republiky, ktorý determinuje životné prostredie ako čokoľvek, čo prispieva k prirodzenej existencii druhov zahŕňajúc ľudí.² Informačný portál rezortu Ministerstva životného prostredia SR informuje, že životné prostredie sa skladá z dvoch zložiek. Prvou zložkou sú neživé objekty, kam patria horniny, voda, vzduch. Druhú zložku tvoria živé objekty, kam patria všetky organizmy. Medzi týmito oblasťami vznikajú prepojenia a spájajú každú oblasť funkčného ekosystému.³ Pri definovaní environmentálnej politiky sa môžeme odvolať na nariadenie Európskeho parlamentu a Rady č. 1221/2009 z roku 2009, kde je táto politika popísaná v širšom slova zmysle ako „*Environmentálna politika sa vzťahuje na celkové zámery a smerovanie organizácie z hľadiska jej environmentálneho správania, ako je formálne vyjadrené vrcholovým manažmentom.*“⁴ V užšom slova zmysle by sme mohli zhrnúť, že ide o

¹ SHINTARŌ, Ishihara - CARABIAS LILLO, Julia. Environment definition [online]. 1998. [citované dňa: 13.12.2021] Dostupné na: <https://www.britannica.com/science/environment>

² SLOV-LEX.SK. Zákon o životnom prostredí Slovenskej republiky 17/1992 Zb. §2 [online]. 2022. [citované dňa: 7.1.2022] Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1992/17/>

³ INFORMAČNÝ PORTÁL REZORTU MINISTERSTVA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SLOVENSKEJ REPUBLIKY.SK. Zložky životného prostredia [online]. 2022. [citované dňa: 7.1.2022] Dostupné na: <https://www.enviroportal.sk/environmentalne-temy/zlozky-zp>

⁴ EUR-LEX.EU. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady č. 1221/2009, článok 2 bod 1 [online]. 2009. [citované dňa: 9.1.2022] Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009R1221&qid=1574339044280&from=SK>

manažérske riadenie daného štátu zaoberajúcim sa ochranou, zachovaním a rozvíjaním životného prostredia na danom prostredí.

Pojmy environmentalistika a ekológia sú navzájom prepojené a sú si veľmi podobné, ale je medzi nimi zásadný rozdiel. M. Molles a A. Sherová opisujú ekológiu ako vedeckú disciplínu, ktorá sa zaoberá environmentálnymi vzťahmi od jednotlivých organizmov až po faktory ovplyvňujúce procesy v globálnom meradle.⁵ Na druhej strane environmentalistika podľa L. Elliotta je termín používaný ako veda, ktorá sa snaží zlepšovať a chrániť kvalitu prírodného prostredia prostredníctvom zmien environmentálne škodlivých ľudských činností.⁶

1.2 Klíma a klimatické zmeny

Klíma je dlhodobý charakter počasia v určitej oblasti a určuje sa podľa merania počasia, ktoré sa zvyčajne sleduje najmenej 30 rokov.⁷ S klímou úzko súvisí jej vývoj a vzniknuté premeny, ktoré označujeme ako klimatické zmeny. Spojené národy definujú tieto klimatické zmeny ako dlhodobú zmenu teploty a počasia, ktorá vzniká na základe viacerých vplyvujúcich faktorov.⁸ Klimatické zmeny sú škodlivé hlavne z hľadiska života ľudí a ohrozujú ekosystémové služby, kam môžeme zaradiť dostupnosť pitnej vody, zásobovanie potravinami alebo znečistenie pôdy. Vyskytujú sa najčastejšie vo forme vysokých horúčav alebo silných dažďov.⁹ Podľa SHMÚ sú príčinou týchto zmien dva druhy procesov, ktoré klasifikujeme na:

- prírodné
- antropogénne (zapríčinené človekom)

Medzi prírodné procesy môžeme zahrnúť intenzitu slnečného žiarenia, sopečnú činnosť, zmeny oceánskeho prúdenia alebo zmenu orbitálnych parametrov Zeme. Medzi antropogénne procesy môžeme zaradiť skleníkové plyny, odlesňovanie alebo industrializáciu.¹⁰ Silnejší vplyv na klimatické zmeny majú práve antropogénne procesy.

⁵ MOLLES JR., Manuel C. - SHER, Anna A. Ecology: Concepts and Applications, McGraw-Hill Education Publishing, 2019, 8. vydanie, ISBN: 978-1-259-88005-6.

⁶ ELLIOTT, Lorraine. Environmentalism definition [online]. 2017. [citované dňa 23.1.2022] Dostupné na: <https://www.britannica.com/topic/environmentalism>

⁷ NATIONAL GEOGRAPHIC.ORG. All about Climate [online]. 2017. [citované dňa 4.3.2022] Dostupné na: <https://www.nationalgeographic.org/article/all-about-climate/>

⁸ UNITED NATIONS.ORG. What is a climate change? [online]. 2022. [citované dňa 5.3.2022] Dostupné na: <https://www.un.org/en/climatechange/what-is-climate-change>

⁹ EURÓPSKA ENVIRONMENTÁLNA AGENTÚRA.EU. Životné prostredie a zdravie [online]. 2020. [citované dňa: 5.3.2022] Dostupné na: <https://www.eea.europa.eu/sk/themes/human/intro>

¹⁰ SLOVENSKÝ HYDROMETEOROLOGICKÝ ÚSTAV.SK. Príčiny klímy [online]. 2022. [citované dňa: 24.2.2022] Dostupné na: <https://www.shmu.sk/sk/?page=1071>

Medzi najzávažnejší problém môžeme zaradiť skleníkové plyny, ktoré obsahujú chemické zlúčeniny ako napríklad oxid uhličitý - CO₂, metán - CH₄, oxidy dusíka, chlór-fluóro-uhl'ovodíky alebo hexachlorid sírny. Skleníkové plyny spôsobujú jav známy ako skleníkový efekt, pri ktorom je teplo zachytávané v atmosfére plynmi, čím sa zvyšuje celková teplota planéty. Medzi najväčších producentov emisií skleníkových plynov patrí doprava, výroba energie, spaľovanie fosílnych palív a poľnohospodársky priemysel.¹¹

Oxid uhličitý je najbežnejší skleníkový plyn vytvorený ľudskou činnosťou. Je vytváraný spaľovaním fosílnych palív, ako je uhlie, ropa a plyn. Fosílna palivá sa používajú na výrobu energie, na pohon automobilov, strojov po celom svete, čo vedie k značným emisiám CO₂. Používanie dopravných prostriedkov na rekreačné alebo komerčné účely je druhým najväčším zdrojom týchto emisií.

Ďalšia spomínaná zlúčenina je metán, ktorý je zodpovedný za približne 16 % všetkých emisií skleníkových plynov. Metán je najviac emitovaný ropným priemyslom a poľnohospodárstvom, najmä z tráviaceho traktu pasúcich sa zvierat a odpadového hospodárstva. Ako skleníkový plyn je CH₄ výrazne aktívnejší ako CO₂.¹²

Nakoniec spomenieme fluórované skleníkové plyny, medzi ktoré patria fluorid sírový alebo chlór-fluórovaný uhl'ovodík. Pre tento druh skleníkových plynov je typické, že nie sú prírodného pôvodu. Ich skleníkový dopad môže byť až 22 000-krát väčší ako CO₂, a ich dlhoročné zotrvanie v atmosfére je následne viac škodlivé.¹³

Zvyšovanie celkovej priemernej teploty na úrovni Zeme nazývame globálne otepľovanie. Tento problém má dnes mimoriadny význam, pretože je výsledkom ľudskej činnosti a alarmujúco sa zrýchľuje. Niektoré výskumy potvrdili, že okolo 2 % globálneho otepľovania spôsobujú slnko a sopky a tým môžeme konštatovať, že slnečná aktivita nie je hlavným činiteľom zodpovedným za súčasné globálne otepľovanie. Na druhej strane, ľudský faktor vypúšťa CO₂ do atmosféry oveľa rýchlejšie a intenzívnejšie, ako by bola príroda schopná vypúšťať. Následkami globálneho otepľovania je napríklad zvyšujúca sa teplota pôdy, ktorá je momentálne o 1°C vyššia ako priemer meraný v minulom storočí. Mnohí vedci konštatujú, že Zemi zostáva už len maximálne možné zvýšenie teploty o 3°C, aby sa

¹¹ ENVIROPORTAL.SK. Emisie skleníkových plynov [online]. 2022. [citované dňa: 8.3.2022] Dostupné na: <https://www.enviroportal.sk/klimaticke-zmeny/emisie-sklenikovy-ch-plynov>

¹² FAIRPLANET.ORG. What are human causes of climate change? [online]. 2019. [citované dňa: 8.3.2022] Dostupné na: <https://www.fairplanet.org/story/what-are-human-causes-of-climate-change/>

¹³ ECOHERO MAGAZINE.COM. Globálne otepľovanie [online]. 2022. [citované dňa: 9.3.2022] Dostupné na: <https://ecoheromagazine.com/globalne-oteplovanie/>

vyhlo tým najhorším predpovediam. Medzi tieto najhoršie predpovede na nasledujúcich 25 rokov zaradujeme roztopenie ľadovcov, riečne záplavy, vyliatie morí do nízko položených miest, vyhynutie niektorých rastlín a živočíchov a tým nakoniec nestabilita života svetovej populácie.¹⁴

1.3 Ciele politiky životného prostredia

Hlavným cieľom politiky životného prostredia je ponúknuť rámec alebo smerovanie pre rozhodovanie a aktivity, ktoré zlepšujú kvalitu životného prostredia ako celku, ale aj jeho jednotlivých zložiek. Zdôrazňuje tiež využívanie princípov trvalo udržateľného rozvoja, zvýšenú ekonomickú efektívnosť a predovšetkým spoločenskú prijateľnosť environmentálnych iniciatív a aktivít. Cieľom je tiež pokračovanie v integrácii environmentálnych politík so sektorovými politikami na globálnej, národnej, regionálnej aj miestnej úrovni.¹⁵ Jednotlivé monitorovanie životného prostredia vrátane ovzdušia, meteorológie a klimatológie, čistoty vôd, geologických veličín, pôdy, lesov, množstvu odpadkov prispieva k analýze stavu životného prostredia a možnej komparácii s predošlým obdobím, čím sa vyhodnotí zlepšenie, poprípade zhoršenie. Ďalším cieľom environmentálnej politiky je zlepšenie ochrany prírodných zdrojov a ich rozumného využívania.¹⁶

1.4 Princípy politiky životného prostredia EÚ

Vo vzťahu k zákonu o ochrane prírody platia mnohé štátne normy a predpisy, v dôsledku čoho narastá využívanie opatrení šetrných k životnému prostrediu v európskej sfére. Z tohto dôvodu sa zaviedli tzv. princípy, podľa ktorých sa riadi politika životného prostredia. Environmentálne princípy riadia vytváranie legislatívnych rámcov pre ochranu životného prostredia a trvalo udržateľný rozvoj. Poskytujú usmernenia národným zákonodarcom, sudcom a subjektom s rozhodovacou právomocou a poskytujú legislatíve EÚ osobitnú štruktúru a význam. Sú zahrnuté v rôznych orgánoch verejného sektora, ako napríklad manažment morských chránených oblastí alebo pri riešení znečistenej pôdy. Konanie proti princípom environmentálneho práva EÚ, ktoré sú zakotvené v množstve

¹⁴ ECOHERO.SK. Globálne otepľovanie a klimatické zmeny: naši najúhlavnejší nepriatelia [online]. 2022. [citované dňa: 9.3.2022] Dostupné na: <https://ecohero.sk/globalne-oteplovanie/>

¹⁵ MINISTERSTVO ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SR.SK. Stratégia, zásady a priority štátnej environmentálnej politiky [online]. 2022. [citované dňa: 7.3.2022] Dostupné na: <https://www.minzp.sk/strategicke-dokumenty/strategia-zasady-priority-statnej-environmentalnej-politiky.html>

¹⁶ EURÓPSKA ÚNIA.EU. Životné prostredie [online]. 2022. [citované dňa: 20.2.2022] Dostupné na: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/environment_sk

právne záväzných predpisov, predstavuje porušenie práva EÚ a môže viesť k disciplinárnemu konaniu.¹⁷ W. Baumol rozdeľuje princípy do dvoch kategórií:

- všeobecné
- špecifické

Tieto kategórie princípov máme vyjadrené v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 1: Rozdelenie princípov politiky životného prostredia Európskej únie

Všeobecné princípy	Špecifické princípy
Princíp trvalo udržateľného rozvoja	Princíp integrácie
Princíp predbežnej opatrnosti	Princíp náhrady škody
Princíp prevencie	Princíp subsidiarity
Princíp znečisťovateľ platí	Princíp proporcionality
	Princíp vysokej úrovne ochrany

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa: BAUMOL, William Jack. *The Theory of Environmental Policy*. Cambridge: Cambridge University press, 2005. 2. vydanie. 312 s. ISBN - 0-521-31112-8

Jednotlivé všeobecne princípy si stručne popíšeme a spomenieme najdôležitejšie informácie. Zo špecifických platných princípov vyzdvihneme princíp subsidiarity, ktorý je v EÚ rozsiahlym princípom.

Princíp trvalo udržateľného rozvoja

Trvalo udržateľný rozvoj sa stal najdôležitejším a najvplyvnejším právnym a politickým princípom vo všetkých oblastiach činnosti a je obzvlášť dôležitý pri riadení rozvojovej legislatívy. Koncept trvalo udržateľného rozvoja bol právne zakotvený v Maastrichtskej zmluve v roku 1992 a v Amsterdamskej zmluve v roku 1997 a bol jedným z hlavných cieľov EÚ.¹⁸

Princíp predbežnej opatrnosti

Táto zásada sa podľa Európskej komisie môže uplatniť vtedy, keď udalosť môže mať podľa objektívneho a systematického hodnotenia potenciál na vážny dopad, ale takéto posúdenie neumožňuje rozhodnúť o riziku s dokonalou presnosťou.¹⁹

¹⁷ EURÓPSKA KOMISIA.EU. Principles of EU Environmental Law [online]. 2022. [citované dňa: 24.2.2022] Dostupné na: https://www.era-comm.eu/Introduction_EU_Environmental_Law/EN/module_2/index.html

¹⁸ KURRER, Christian. Politika v oblasti životného prostredia: všeobecné zásady a základný rámec [online]. 2021. [citované dňa: 7.12.2021] Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/71/politika-v-oblasti-zivotneho-prostredia-vseobecne-zasady-a-zakladny-ramec>

¹⁹ EUR-LEX.EU. The precautionary principle [online]. 2016. [citované dňa: 8.1.2022] Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3A132042>

Princíp prevencie

Podľa tohto princípu je potrebné vykonať preventívne úsilie na predpovedanie a odvrátenie environmentálnych škôd skôr, ako k nim dôjde. Tento princíp umožňuje, aby sa ochrana životného prostredia začala už v ranom štádiu.²⁰

Princíp znečisťovateľ platí

Zásada znečisťovateľ platí sa v súčasnosti považuje za jednu z najdôležitejších koncepcií trvalo udržateľného rozvoja. Tento princíp je systém zodpovednosti a kompenzácie, ktorý môže slúžiť aj ako stimul pre potenciálnych znečisťovateľov, aby podnikli všetky potrebné kroky pre zastavenie znečisťovania, dodržiavanie pravidiel a predchádzaniu zbytočných výdavkov.²¹

Princíp subsidiarity

Princíp subsidiarity je jedným zo základných kľúčových princípov, ktorými sa riadi nielen environmentálna politika, ale aj politika vo všeobecnosti. Tento princíp sa stal zlegalizovaným v Maastrichtskej zmluve. V dôsledku meniacej sa klímy sa environmentálna politika v EÚ sústreďuje na koordináciu a kontrolu členských štátov pri dodržiavaní spoločných dohôd a záväzkov v oblasti ochrany životného prostredia. Subsidiarita je pojem, ktorý sa používa v otázkach rozdelenia kompetencií medzi riadiace jednotky na rôznych úrovniach - na domácej a globálnej úrovni. Výsledkom použitia tohto princípu je možnosť situácie riešiť v rámci EÚ na medzinárodnej úrovni, ak nie je riešiteľná na úrovni jedného štátu.²²

1.5 Vývoj politiky životného prostredia EÚ

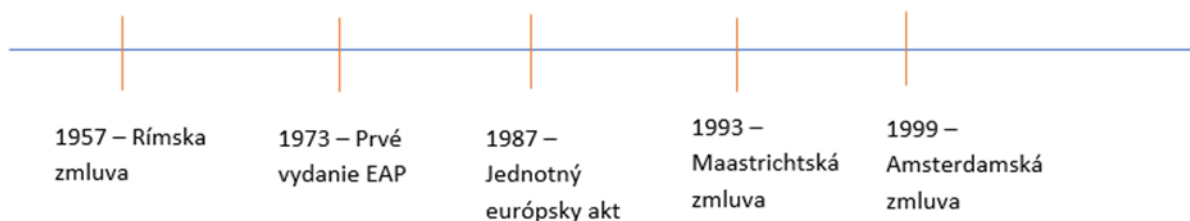
Počiatok politiky životného prostredia EÚ sa uskutočnil v 20. storočí, ale nevznikol ihneď pri založení EÚ. Pri vybudovaní základov a formovaní EÚ ako integračného celku vznikali rôzne spoločné politiky zamerané na rôzne odvetvia. Na nasledujúcom obrázku môžeme vidieť zvýraznenie najdôležitejších udalostí v jej histórii.

²⁰ EUROPEAN ENVIRONMENT AGENCY.EU. Prevention principle [online]. 1997. [citované dňa: 11.1.2022] Dostupné na: <https://www.eea.europa.eu/help/glossary/eea-glossary/prevention-principle>

²¹ CLEARSEAS.ORG. The Polluter Pays Principle [online]. 2020. [citované dňa: 17.1.2022] Dostupné na: <https://clearseas.org/en/blog/polluter-pays-principle/>

²² EURÓPSKY PARLAMENT.EU. Zásada subsidiarity [online]. 2021. [citované dňa: 5.2.2022] Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/7/the-principle-of-subsidiarity>

Obrázok 1 – Vývoj politiky životného prostredia EÚ

Zdroj: vlastné spracovanie podľa: KURRER, Christian. Politika v oblasti životného prostredia: všeobecné zásady a základný rámec [online]. 2021. [citované dňa: 7.12.2021] Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/71/politika-v-oblasti-zivotneho-prostredia-vseobecne-zasady-a-zakladny-ramec>

EÚ vznikla podpísaním dvoch zmlúv v roku 1957, ktoré sú:

- Zmluvou o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva - EHS
- Zmluvou o založení Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu - EURATOM

Tieto dve zmluvy sú inak známe aj pod spoločným názvom ako Rímska zmluva.

Vývoj environmentálnej politiky EÚ sa datuje až o 15 rokov neskôr od jej založenia. V roku 1972 sa konala konferencia Európskej rady v Štokholme, na ktorej predsedovia vlád vyhlásili potrebu existencie politiky, ktorá by sa venovala životnému prostrediu. Prvý prejav sa uskutočnil v podobe environmentálnych programov zameraných na znečisťovanie vody, ovzdušia a znečisťovanie odpadom, aby sa na ochranu orientovali všetky členské štáty EÚ. Tieto programy sa začali realizovať od roku 1973, keď ich prijala Rada EÚ. Týmto krokom sa oficiálne začalo poukazovať na problémy spojené so znečistením životného prostredia a začali sa tvoriť nové metódy a stratégie na jeho preventívnu ochranu. Jednotným európskym aktom z roku 1987 sa ustanovili nové zákony, ktoré položili základy jednotnej environmentálnej politiky na ochranu ľudského zdravia, ochranu životného prostredia a zabezpečenie rozumného využívania prírodných zdrojov. Po zmenách zmluvy sa zvýšil záväzok Spoločenstva voči životnému prostrediu, ako aj zapojenie Európskeho parlamentu do tvorby politiky. Maastrichtská zmluva z roku 1993 ustanovila mechanizmus spolurozhodovania a všeobecnú normu hlasovania kvalifikovanou väčšinou v Rade EÚ, čím sa životné prostredie stalo formálnou oblasťou politiky EÚ. S cieľom podporiť rozvoj, Amsterdamská zmluva z roku 1999 stanovila zodpovednosť za začlenenie ochrany životného prostredia do sektorovej politiky EÚ. Environmentálna politika sa časom vyvíjala s postupným posilňovaním štrukturálnych záväzkov a rozširovaním podstatných povinností a stanovuje rámec pre činnosť, ako aj dlhodobé a krátkodobé environmentálne ciele.²³ CH.

²³ LEONARD, Dick - TAYLOR, Robert. The Routledge Guide to the European Union. New York: Routledge, 2016. 1. vydanie. 346 s. ISBN – 978-1-138-67039-6.

Mathis spomína dve fázy v politike životného prostredia. Prvá fáza, ktorá trvala do začiatku 90. rokov 20. storočia a bola poznačená silnou regulačnou činnosťou a rozšírením oblastí angažovanosti EÚ v záležitostiach životného prostredia. Druhá fáza bola v rámci upevnenia a prehĺbenia politiky s dôrazom na mechanizmy hodnotenia a zlepšovania.²⁴

1.5.1 Environmentálne akčné programy

Environmentálne akčné programy ponúkajú široký politický rámec pre environmentálnu politiku Európskej únie, pričom definujú a stanovujú najvýznamnejšie strednodobé a dlhodobé ciele v základnej stratégii, ktorá môže v prípade potreby zahŕňať konkrétne opatrenia. Ako sme spomínali, EAP sú založené vďaka konferencii hláv štátov a vlád, ktorá sa konala v októbri 1972 v hlavnom meste Švédska. Na nej bolo rozhodnuté, že je potreba založenia spoločnej environmentálnej stratégie. EK mala za úlohu túto stratégiu vypracovať a informovať jednotlivé štáty. Maastrichtská zmluva vytvorila zmluvný rámec pre implementáciu EAP a tento zmluvný základ vznikol, keď nadobudla platnosť Lisabonská zmluva.²⁵ K dnešnému dňu bolo schválených 8 EAP, ktoré mali intervalové trvanie od troch do desiatich rokov. Tieto EAP máme zobrazené a analyzované v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 2 – Environmentálne akčné programy

Poradie EAP	Trvanie	Hlavné ciele programu
1. EAP	1973-1976	Kvalita a ochrana pitnej vody a ovzdušia.
2. EAP	1977-1981	Ochrana vody, ovzdušia, prírody.
3. EAP	1982-1986	Efektívne využívanie neobnoviteľných a obnoviteľných prírodných zdrojov.
4. EAP	1987-1992	Harmonizácia vnútorného trhu s cieľmi ochrany životného prostredia.
5. EAP	1993-2000	Udržiavanie kvality života a udržiavanie nepretržitého prístupu k prírodným zdrojom.
6. EAP	2002-2012	Zameranie sa na problematiku zmeny podnebia, prírodu a biodiverzitu, prírodné zdroje a odpad.

²⁴ DIGITAL ENCYCLOPEDIA OF EUROPEAN HISTORY.FR. European environmental policy [online]. 2020. [citované dňa 27.2.2022] Dostupné na: <https://ehne.fr/en/encyclopedia/themes/political-europe/a-european-%E2%80%9Cmodel%E2%80%9D-defined-public-policies/european-environmental-policy>

²⁵ FEDERAL MINISTRY FOR THE ENVIRONMENT, NATURE CONSERVATION, NUCLEAR SAFETY AND CONSUMER PROTECTION.DE. Environment Action Programmes [online]. 2021. [citované dňa 20.1.2022] Dostupné na: <https://www.bmu.de/en/topics/europe-international/europe/environment-action-programmes>

7. EAP	2014-2020	Zameranie sa na ľudský kapitál a efektívne využívanie prírodných zdrojov v EÚ. Taktiež na zníženie rizík v oblasti zdravia ľudí.
8. EAP	2021-2030	Snaha o urýchlenie prechodu EÚ na obehové hospodárstvo, ktoré je klimaticky neutrálne, čisté a efektívne využíva zdroje.

Zdroj: vlastné spracovanie podľa: HALMAGHI, Elisabeta-Emilia. *Environmental action programmes of the European union – programmes supporting the sustainable development strategy of the European union* [online]. 2016. [citované dňa: 26.1.2022] Dostupné na: https://www.armyacademy.ro/buletin/bul2_2016/HALMAGHI.pdf

1. EAP môžeme zhrnúť tak, že išlo o zdôraznenie potrebu úplného preskúmania dôsledkov iných politík, aby sa minimalizovali škodlivé činnosti. 1. EAP sa zamerával najmä na vodné a odpadové hospodárstvo, ale zahŕňal aj sektorovú stratégiu so zameraním na poľnohospodárstvo a územné plánovanie. Diskutovalo sa aj o prípravných opatreniach na kontrolu emisií.²⁶

2. EAP vo veľkej miere nadväzoval na prvý, pričom bolo potrebné riešiť širšiu škálu problémov. Okrem toho bola veľká pozornosť venovaná ochrane prírody. Pokiaľ ide o praktický prístup, prvý a druhý program argumentovali hodnotami kvality vody a ovzdušia. Ciele kvality pitnej vody boli pomerne prísne nariadené, na rozdiel od cieľov v oblasti kvality ovzdušia, ktoré sa dali splniť bez veľkého zasahovania vlády.²⁷

3. EAP mal zameranie na vnútorný trh a spôsob, akým bol ovplyvnený environmentálnymi politikami prostredníctvom rizík a výhod, ktoré s nimi súvisia. Požiadavkami bolo implementovanie integrovaných technológií na ochranu životného prostredia, zníženie emisií, rozvoj politík v oblasti kvality environmentálnych faktorov, zavedenie riadenia environmentálnych rizík pre priemysel.²⁸

4. EAP sa implementoval s hlavným cieľom harmonizácie vnútorného trhu s cieľmi ochrany životného prostredia a s cieľom začleniť environmentálne ciele do JEA. Na zníženie odpadu boli zavedené finančné opatrenia, ako sú dane, dotácie a obchodovateľné emisné povolenia.²⁹

²⁶ HEY, Christian. *EU Environmental Policies: A short history of the policy strategies* [online]. 2022. [citované dňa: 1.3.2022] Dostupné na: http://aei.pitt.edu/98675/1/environ_policies...pdf

²⁷ EURÓPSKA KOMISIA. *EU. The evolution of the EU environment and climate policy framework: from the 6th to the 7th EAP* [online]. 2019. [citované dňa: 4.3.2022] Dostupné na: https://ec.europa.eu/environment/action-programme/pdf/7EAP_Issue_paper_2_evolution_6_to_7_EAP_final.pdf

²⁸ HALMAGHI, Elisabeta-Emilia. *Environmental action programmes of the European union – programmes supporting the sustainable development strategy of the European union* [online]. 2016. [citované dňa: 26.1.2022] Dostupné na: https://www.armyacademy.ro/buletin/bul2_2016/HALMAGHI.pdf

²⁹ PUBLICATIONS OFFICE OF THE EUROPEAN UNION. *EU. EEC Fourth Environmental Action Programme (1987 - 1992)* [online]. 1986. [citované dňa: 6.3.2022] Dostupné na: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a1877046-1533-415d-abe2-f6f4584eb0e9/language-en>

5. EAP podporoval integráciu životného prostredia do všetkých kľúčových sektorov politiky, najmä tých, ktoré zhoršujú životné prostredie.³⁰ Niektoré členské štáty neboli ochotné nasledovať tento nový prístup a zdráhali sa podporiť novú kvalitu európskej integrácie. Neúspech 5. environmentálneho akčného programu bol interpretovaný ako príznak obmedzení európskej integrácie v politikách životného prostredia.

6. EAP mal východiskové riešenie v tom, že environmentálne výzvy si vyžadujú rozsiahlejšiu stratégiu ako environmentálna regulácia.³¹ Tento akčný program stanovuje rámec základných princípov a cieľov, ktoré budú ďalej definované tematickými stratégiami pre hlavné oblasti vrátane pesticídov, zdrojov, recyklácie, pôdy, mestského prostredia, morského prostredia a čistého vzduchu.³² Politická stratégia 6. EAP mala za cieľ odložiť potenciálne rozdeľujúce a zložité politické rozhodnutia na neskoršie fázy alebo sa im úplne vyhnúť spoliehaním sa na kooperatívne metódy pri tvorbe environmentálnej politiky.

7. EAP možno zhrnúť ako potrebu väčšieho úsilia na zabezpečenie implementácie, integráciu environmentálnych cieľov do iných oblastí politiky a zapojenie zainteresovaných strán a verejnosti do environmentálnych opatrení. Tento EAP bol zriadený s cieľom na zachovanie a zlepšenie prírodného kapitálu Európskej únie a prechodu EÚ na ekologické hospodárstvo s minimálnymi emisiami uhlíka a efektívnym využívaním zdrojov a chrániť ľudí EÚ pred environmentálnymi hrozbami.³³

8. EAP sa schválil v decembri 2021 a bude slúžiť ako stratégia schvaľovania a implementácie projektov európskej environmentálnej politiky. EK preskúmala siedmy EAP v rámci prípravy na vypracovanie návrhu 8. EAP a zistila, že napriek tomu, že mnohé vlády a organizácie presadzujú prísnejšie environmentálne ciele, výdavky na ochranu životného prostredia v Európe zostali dlhé roky konštantné (okolo 2 % HDP). Všetky rokovacie strany sa zhodli, že tento EAP bude podporovať výrazné zníženie materiálnej a spotrebnej stopy EÚ a postupné zrušenie dotácií škodlivých pre životné prostredie, medzi ktoré patria hlavne fosílna palivá. Taktiež pôjde o vytvorenie záväzného rámca na monitorovanie a podávanie správ o pokroku členských štátov. 8. EAP sa prehodnotí v roku 2024 na účely strednodobého

³⁰ HALMAGHI, Elisabeta-Emilia. Environmental action programmes of the European union – programmes supporting the sustainable development strategy of the European union [online]. 2016. [citované dňa: 26.1.2022] Dostupné na: https://www.armyacademy.ro/buletin/bul2_2016/HALMAGHI.pdf

³¹ EURÓPSKA KOMISIA.EU. The evolution of the EU environment and climate policy framework: from the 6th to the 7th EAP [online]. 2019. [citované dňa: 4.3.2022] Dostupné na: https://ec.europa.eu/environment/action-programme/pdf/7EAP_Issue_paper_2_evolution_6_to_7_EAP_final.pdf

³² ECOLOGIC.EU. Assessment of the 6th Environment Action Programme [online]. 2010. [citované dňa: 6.3.2022] Dostupné na: <https://www.ecologic.eu/3282>

³³ EURÓPSKA KOMISIA.EU. Living well, within the limits of our planet [online]. 2013. [citované dňa: 21.2.2022] Dostupné na: <http://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/7eap/en.pdf>

hodnotenia pokroku smerom k cieľu roku 2030. EK v prípade potreby ponúkne legislatívny návrh na úpravu časového rámca na roky 2025-2030.³⁴ Hlavné ciele 8. EAP, ktoré vychádzajú z Európskej zelenej dohody, ktorú si bližšie opíšeme v kapitole 1.7.4, znejú:

- a) splnenie cieľa zníženia emisií skleníkových plynov do roku 2030 a dosiahnutie klimatickej neutrality do roku 2050.
- b) prechod k obnovovaciemu modelu rastu, čo v praxi znamená oddelenie hospodárskeho rozvoja od využívania zdrojov a urýchlenie prechodu na obehové hospodárstvo.
- c) sledovanie priority „nulového“ znečistenia, hlavne pre vzduch, vodu a pôdu.
- d) ochrana, udržiavanie a obnova biodiverzity.
- e) zvýšenie adaptačnej schopnosti, zvýšenie odolnosti a minimalizácia zraniteľnosti v dôsledku zmeny klímy.
- f) zníženie environmentálnych a klimatických tlakov súvisiacich s výrobou a spotrebou.³⁵

1.6 Legislatíva politiky životného prostredia EÚ

Pri popisovaní legislatívy na začiatok musíme zdôrazniť, že Európska únia je integračné zoskupenie. Keďže EÚ nie je nezávislým štátom, jeho právna moc je obmedzená na územia ustanovené zakladajúcimi zmluvami. ZFEÚ, články 11 a 191 až 193 popisujú, že EÚ má právomoc zasahovať do všetkých oblastí environmentálnej politiky vrátane kontaminácie ovzdušia, likvidácie odpadu a globálneho otepľovania. V oblasti daní, verejného a súkromného plánovania, využívania majetku, výberu moci a produkcie obmedzuje dosah koncept subsidiarity a je potrebná dohoda v Rade EÚ. Ako sme spomínali, legislatívny rámec pre environmentálnu politiku EÚ bol vytvorený až v roku 1987, kedy bol prijatý JEA.³⁶ V legislatívnom rámci boli uvedené tieto primárne environmentálne ciele:

- Zachovať, chrániť a zlepšiť kvalitu životného prostredia.
- Opatrenia na ochranu života a ľudského zdravia.
- Zabezpečiť rozumné a zodpovedné využívanie prírodných zdrojov.

³⁴ PARKINSON, Lindsey. EU Member States endorse 8th Environmental Action Program [online]. 2022. [citované dňa: 7.3.2022] <https://www.foodpackagingforum.org/news/eu-member-states-endorse-8th-environmental-action-program>

³⁵ EURÓPSKA KOMISIA. EU. Environmentálny akčný program do roku 2030 [online]. 2022. [citované dňa: 24.3.2022] Dostupné na: https://ec.europa.eu/environment/strategy/environment-action-programme-2030_sk

³⁶ KURRER, Christian. Politika v oblasti životného prostredia: všeobecné zásady a základný rámec [online]. 2021. [citované dňa: 7.12.2021] Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/71/politika-v-oblasti-zivotneho-prostredia-vseobecne-zasady-a-zakladny-ramec>

- Podpora opatrení na riešenie regionálnych alebo globálnych environmentálnych problémov.³⁷

Od roku 1990 až po dnes zaviedla EÚ mnoho opatrení zameraných na vylepšenie kvality životného prostredia a obohatenie tak o kvalitu života občanov Európy. Môžeme tvrdiť, že ide o jedny z najprísnejších environmentálnych pravidiel na svete. Len ak členské štáty v plnej miere uplatnia právne predpisy, ku ktorým sa zaviazali, bude životné prostredie efektívne chránené. Implementáciu právnych predpisov v oblasti životného prostredia vykonávajú samostatne členské štáty, ktoré monitoruje EK a členské štáty sú viazané podávať tejto inštitúcii správy o výsledkoch.³⁸

Na druhej strane, EÚ práve prísnyimi nariadeniami a smernicami pomáha hospodárstvu EÚ stať sa ekologickejšim, bráni národné životné prostredie Európy a chráni zdravie a blahobyt občanov. Napríklad môžeme uviesť, že EÚ pomáha podnikom prejsť k udržateľnému hospodárstvu tým, že svojimi nariadeniami zabezpečuje správne nakladanie s pevným odpadom, oboznamuje podniky o nebezpečných látkach a podporuje firmy, ktoré sú ochotné prejsť na tento typ ekonomiky. EÚ zároveň čelí mnohým závažným problémom vrátane globálneho otepľovania, nadmerného spotrebiteľského dopytu a mnohým druhom znečistenia. Pokiaľ ide o meniacu sa klímu, EÚ sa snaží nájsť správne postupy a udržateľné ciele, vrátane vedenia globálnych rokovaní o klíme. V tejto súvislosti sa krajiny EÚ dohodli, že v nasledujúcich rokoch splnia niekoľko cieľov vrátane začlenenia klimatických otázok do iných oblastí politiky (ako je napríklad doprava a energetika).³⁹

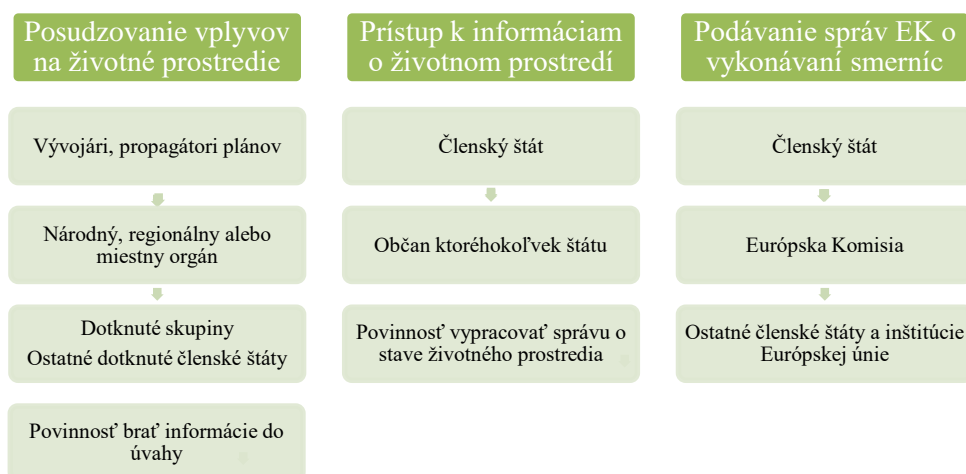
Legislatíva môže byť klasifikovaná ako horizontálna, ak sa týka skôr všeobecných otázok environmentálneho manažmentu. Informácie môžu mať formu hodnotenia vplyvov navrhovanej výstavby na životné prostredie, verejného prístupu k informáciám o životnom prostredí alebo požiadaviek a postupov podávania správ o implementácii environmentálnych smerníc. Na nasledujúcej tabuľke máme zobrazené aký je postup posudzovania vplyvov na životné prostredie pri navrhutej smernici, ďalej postupu pri zverejňovaní informácií a postup pri podávaní správ Európskej Komisii.

³⁷ DESVOUGES, William et al. *Environmental Policy Analysis with Limited Information: Principles and Applications of the Transfer Method*. Georgia: Edward Elgar Publishing, 1998. 256 s. ISBN: 1-85898-655-9

³⁸ EURÓPSKA KOMISIA.EU. *Vykonávanie právnych predpisov Spoločenstva v oblasti životného prostredia* [online]. 2022. [citované dňa: 2.2.2022] Dostupné na: https://ec.europa.eu/environment/legal/implementation_en.htm?ettrans=sk

³⁹ EUR-LEX.EU. *Životné prostredie a zmena klímy* [online]. 2022. [citované dňa: 21.1.2022] Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/20.html?locale=sk>

Tabuľka 3 - Horizontálna legislatíva pri povinnosti informovania

Zdroj: vlastné spracovanie podľa: EURÓPSKA KOMISIA. *Guide to the Approximation of European Union Environmental Legislation* [online]. 2019. [citované dňa: 7.4.2022] Dostupné na: <https://ec.europa.eu/environment/archives/guide/part2a.htm>

1.6.1 Legislatívne akty EÚ a ich členenie

Pri opisovaní právnych aktov Európskej únie si musíme najprv definovať, čo právny akt znamená. Môžeme ho definovať ako zákon schválený zákonodarným orgánom. Tieto akty sú prijaté inštitúciami Európskej únie a majú určitú právomoc, ktoré im priznávajú zmluvy o EÚ. V dôsledku toho sa pramene legislatívy delia do nasledujúcich kategórií:

1. Primárne
2. Sekundárne
3. Medzinárodné dohody

1. Primárne pramene

Hlavnými zdrojmi primárnych prameňov sú Zmluva o EHS a Zmluva o EURATOM. Tieto zmluvy definujú rozdelenie kompetencií medzi EÚ a jej členskými štátmi, ako aj zodpovednosti európskych inštitúcií. Súčasťou sú tiež pozmeňujúce zmluvy EÚ, spísané protokoly k týmto zmluvám, zmluvy týkajúce sa prijatia ďalších krajín do Európskej únie a ďalšie.

2. Sekundárne pramene

Sekundárne pramene patria spadajú do dvoch rozdelení:

- Predstavené akty v článku 288 ZFEÚ: nariadenia, smernice, rozhodnutia, stanoviská a odporúčania.⁴⁰

⁴⁰ PUBLICATIONS OFFICE OF THE EUROPEAN UNION.EU. Pramene práva Európskej únie [online]. 2020. [citované dňa 30.3.2022] Dostupné na: http://publications.europa.eu/resource/cellar/37cdf413-c6f3-4aa8-a01b-75e060a1bccc.0023.02/DOC_1

- Akty neuvedené v článku 288 ZFEÚ: atypické akty klasifikované ako oznámenia, uznesenia, biele a zelené knihy.⁴¹

V stručnosti si popíšeme najdôležitejšie akty sekundárnych prameňov, medzi ktoré patria nariadenie, smernica a rozhodnutie. Tieto tri rôzne akty sa aplikujú v každej politike, zahŕňajúc politiku životného prostredia.

A. Nariadenie

Nariadenie je priamo uplatniteľné právo v členských štátoch a zvyčajne sa používa na veľmi špecifické ciele, ako sú finančné záležitosti a každodenné fungovanie spoločnej poľnohospodárskej politiky. Čoraz viac sa však využíva na riešenie environmentálnych problémov. Na uvedenie príkladu môžeme uviesť *Nariadenie európskeho parlamentu a rady (EÚ) 2021/783 z 29. apríla 2021, ktorým sa zriaďuje Program pre životné prostredie a ochranu klímy (LIFE)*, ktorého cieľom je primárne napomáhať transformácii na klimaticky odolný, ekologický, regeneračný a ekonomický systém založený na obnoviteľných zdrojoch energie a sekundárne chce chrániť a zlepšiť kvalitu životného prostredia.⁴²

B. Smernica

Smernica je právne záväzná, pokiaľ ide o výsledky, ktoré sa majú dosiahnuť, ale formu ako aj metódy ponecháva na členské štáty. Výsledkom je, že ide o najlepší nástroj na širšie využitie, najmä ak je potrebný určitý priestor na to, aby sa uspokojili zavedené vnútroštátne procesy. V dôsledku toho ide o najčastejšie využívaný nástroj v oblasti ochrany životného prostredia.⁴³ Ako príklad môžeme uviesť *Smernicu o environmentálnej zodpovednosti*, ktorá je základným prameňom právnych predpisov EÚ zameraných na ochranu prírodných zdrojov a služieb, ktoré poskytujú. Táto smernica spolu so smernicou o biotopoch a smernicou o voľne žijúcich organizmoch stanovujú štruktúru zodpovednosti za prevenciu a riešenie straty biodiverzity na území členských štátov.⁴⁴

C. Rozhodnutie

Pre rozhodnutie ako legislatívny akt je typická záväznosť v plnom rozsahu tým, ktorým je určené. Používa sa v sektore životného prostredia v súvislosti s medzinárodnými

⁴¹ EUR-LEX.EU. Atypické akty [online]. 2015. [citované dňa 1.4.2022] Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=LEGISUM:ai0037>

⁴² EUR-LEX.EU. Program pre životné prostredie a ochranu klímy (LIFE) (2021 – 2027) [online]. 2021. [citované dňa: 14.3.2022] Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/LSU/?uri=CELEX:32021R0783>

⁴³ EURÓPSKA ÚNIA.EU. Nariadenia, smernice a ďalšie akty [online]. 2021. [citované dňa: 17.3.2022] Dostupné na: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/law/types-legislation_sk

⁴⁴ EURÓPSKA KOMISIA.EU. Smernica o environmentálnej zodpovednosti, Ochrana prírodných zdrojov Európy [online]. 2013. [citované dňa: 23.2.2022] Dostupné na: https://ec.europa.eu/environment/legal/liability/pdf/eld_brochure/SK.pdf

zmluvami, procesnými otázkami prípadmi, keď sekundárna legislatíva delegovala na EK právomoc prijímať právne záväzné rozhodnutia v jednotlivých prípadoch.⁴⁵ Ako príklad môžeme uviesť *Rozhodnutie európskeho parlamentu a rady z 20. novembra 2013 o všeobecnom environmentálnom akčnom programe - Dobrý život v rámci možností našej planéty*, kde si EÚ v tom období stanovila cieľ do roku 2020 stať sa obozretným hospodárstvom s udržateľnými ekonomickými politikami a krokmi na prechod na hospodárstvo s obmedzeným množstvom používania uhlíka.⁴⁶

3. Medzinárodné dohody

Medzinárodné dohody ako prameň legislatívy sú dohody uzatvorené medzi dvomi alebo viacerými subjektami medzinárodného práva.⁴⁷ Tieto dohody sú kvázi odlišné od primárneho aj sekundárneho práva a preto sú klasifikované samostatne. Dohody môžu mať okamžitý dosah a ich právna moc má prednosť pred sekundárnou legislatívou, ktorá ich tak musí dodržiavať, podľa rôznych rozsudkov Súdneho dvora Európskej únie. Medzinárodné dohody majú uplatnenie v celej EÚ. Ide o zmluvy, ktoré sa riadia medzinárodným právom verejným a ktoré stanovujú práva a povinnosti zmluvných strán. Dohovory a dohody, na rozdiel od jednostranných aktov, nie sú výsledkom legislatívneho postupu ani výhradným želaním jednej z inštitúcií.⁴⁸

1.6.2 Subjekty a riadenie politiky životného prostredia EÚ

Environmentálne záujmy jednotlivých subjektov sú rozdielne z hľadiska charakteru a rozsahu. Jednotliví aktéri môžu presadzovať politické ovplyvňovanie, ako aj nepolitické presadzovanie svojich záujmov. Environmentálna politika vo svojej súčasnej podobe je výsledkom kompromisu medzi rôznymi záujmami reprezentovanými politickými skupinami na politickej úrovni a ministerstvami na organizačnej úrovni.⁴⁹ Environmentálna politika, má inštitucionálny základ pre svoje zákony, ktorý zaručuje implementáciu environmentálnej

⁴⁵ INSTITUTE FOR EUROPEAN ENVIRONMENTAL POLICY.EU. Manual of European Environmental Policy [online]. 2012. [citované dňa: 5.3.2022] Dostupné na: https://ieep.eu/uploads/articles/attachments/e655b995-0301-49bd-9f31-3933caf851d3/1.9_Environmental_policy_instruments_-_final.pdf?v=63664509873

⁴⁶ EUR-LEX.EU. Rozhodnutie európskeho parlamentu a rady č. 1386/2013/EÚ [online]. 2013. [citované dňa: 4.3.2022] Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013D1386&from=CS>

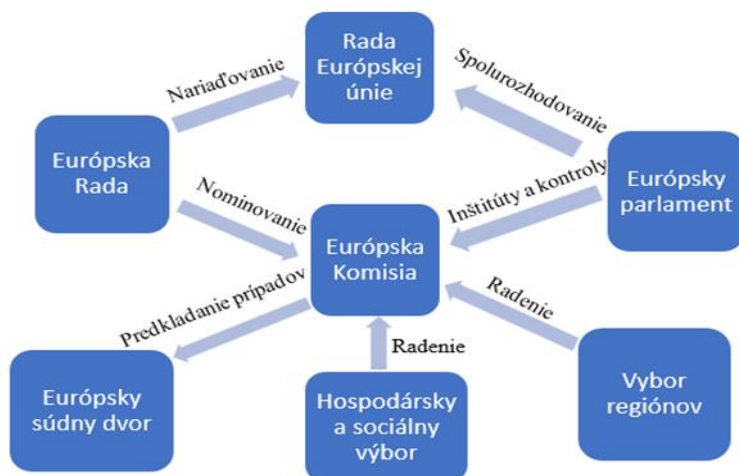
⁴⁷ EUR-LEX.EU. Medzinárodné dohody [online]. 2021. [citované dňa: 5.3.2022] Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/collection/eu-law/inter-agree.html?locale=sk>

⁴⁸ PUBLICATIONS OFFICE OF THE EUROPEAN UNION.EU. Pramene práva Európskej únie [online]. 2020. [citované dňa 30.3.2022] Dostupné na: http://publications.europa.eu/resource/cellar/37cdf413-c6f3-4aa8-a01b-75e060a1bccc.0023.02/DOC_1

⁴⁹ DONOVAN, Todd et al. State & Local Politics Institutions and Reforms, Boston: Student edition, 2012. 3. vydanie. 688 s. ISBN - 13-978-1111833107.

politiky EÚ do politických systémov. Inštitučná štruktúra Európskej únie a vzťahy medzi inštitúciami sú zobrazené na nasledujúcom obrázku.

Obrázok 2 – Vzťahy medzi jednotlivými orgánmi Európskej únie

Zdroje: vlastné spracovanie podľa: UNIVERSITY OF PITTSBURGH. European Union Information [online]. 2022. [citované dňa: 10.4.2022] Dostupné na: <https://pitt.libguides.com/eu/institutions>

Popíšeme si vybrané inštitúcie Európskej únie, ktoré zohrávajú dôležitú úlohu pri politike životného prostredia. Sú to hlavne Európsky parlament, Európska Komisia a Rada Európskej únie. Taktiež je dôležité spomenúť decentralizované inštitúcie ako Európska environmentálna agentúra a Inštitút pre európsku environmentálnu politiku, ktoré sa venujú výskumu životného prostredia.

Európsky parlament

Európsky parlament, ktorý zastupuje záujmy občanov EÚ v oblasti životného prostredia, spolupracuje s Radou EÚ na prijímaní právnych predpisov. Životným prostredím sa zaoberá Výbor pre životné prostredie, verejné zdravie a bezpečnosť potravín, ktorý je najväčším parlamentným výborom.⁵⁰ Parlament sa zvyčajne zúčastňuje na medzi-inštitucionálnych rozhovoroch s Európskou radou o problémoch zmeny klímy, pričom zaujíma stanoviská, ktoré podporujú ciele EÚ. Parlament vyslal silný signál v reakcii na návrh Komisie na rámec klimatickej a energetickej politiky do roku 2030, v ktorom požadoval tri záväzné ciele: zníženie domácich emisií skleníkových plynov o 40 % v

⁵⁰ MINISTERSTVO ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SLOVENSKEJ REPUBLIKY..SK. Európska únia [online]. 2021. [citované dňa: 10.3.2022] Dostupné na: <https://www.minzp.sk/eu/>

porovnaní s úrovňami z roku 1990, 35 % podiel obnoviteľnej energie na konečnej spotrebe energie a 40 % zvýšenie energetickej účinnosti.⁵¹

Európska Komisia

Európska komisia je nadnárodná agentúra nezávislá od národných vlád, ktorá presadzuje záujmy EÚ v rámci všeobecného politického programu Európskej rady. Komisia je jedinou organizáciou EÚ s právomocou predkladať legislatívne návrhy a zabezpečiť, aby sa právo EÚ v členských štátoch riadne vykonávalo. Na životné prostredie dohliada komisár pre životné prostredie, oceány a rybné hospodárstvo, ktorý je poverený generálnym riaditeľstvom pre životné prostredie. Zmenou klímy sa výhradne zaoberá Generálne riaditeľstvo pre opatrenia v oblasti klímy. Európska komisia je hlavný iniciátor pre environmentálnu politiku v zmysle administratívnej politiky a aj pri kľúčových oblasti činnosti. V minulom desaťročí si EK určila svoje priority, ktorým sa chce venovať aj vzhľadom na veľmi zložitý charakter environmentálnej politiky. Môžeme tam zaradiť hlavne životné prostredie a zdravie občanov (zahŕňajúc znečistenie vôd a ovzdušia a nukleárnu bezpečnosť) a politiku chemikálií (zahŕňuje princíp predbežnej opatrnosti).⁵²

Rada Európskej únie

Rada EÚ je dôležitým rozhodovacím orgánom v EÚ. Vo väčšine prípadov využíva na prerokovanie a prijímanie legislatívnych aktov s EP konvenčný legislatívny postup, často známy ako spolurozhodovanie. Tento postup sa využíva v oblastiach politiky, v ktorých má EÚ výlučnú alebo spoločnú právomoc s členskými štátmi. Za určitých okolností Rada EÚ schvaľuje právne predpisy na základe návrhov EK. Rada určuje a realizuje medzinárodnú bezpečnostnú politiku EÚ najmä na základe princípov Európskej rady. Zahŕňa taktiež hospodársku a medzinárodnú pomoc, starostlivosť o bezpečnosť a medzinárodný obchod. Rada EÚ v spolupráci s vysokým predstaviteľom Európskej únie pre medzinárodné záležitosti a obrannú politiku zabezpečuje, aby vonkajšia činnosť EÚ bola koherentná, konzistentná a úspešná.⁵³ Rada EÚ má vytvorený samostatný špecializovaný orgán pre životné prostredie, ktorým je Environmentálna rada Európskej únie. ENVI má na starosti environmentálnu politiku EÚ vrátane klimatických otázok a spotreby energie, ktorá zahŕňa ochranu životného prostredia, efektívne využívanie zdrojov a verejné zdravie. Zaoberá sa aj

⁵¹ KURRER, Christian. Politika v oblasti životného prostredia: všeobecné zásady a základný rámec [online]. 2021. [citované dňa: 7.12.2021] Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/71/politika-v-oblasti-zivotneho-prostredia-vseobecne-zasady-a-zakladny-ramec>

⁵² STAAB, Andreas. The European Union Explained. Bloomington: Indiana University Press, 2013. 3. vydanie. 237 s. ISBN – 978-0-253-00972-2.

⁵³ RADA EURÓPSKEJ ÚNIE.EU. Čo robí Rada EÚ? [online]. 2022. [citované dňa: 5.4.2022] Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/sk/council-eu/>

celosvetovými environmentálnymi problémami v oblasti zmien v klíme. ENVI sa skladá z ministrov, ktorí sa zaoberajú problémami životného prostredia a zasadá každý rok približne štyrikrát, kde členské štáty vyjadrujú záujmy svojej krajiny pomocou dvoch pracovných skupín zaoberajúcimi sa environmentalistikou a medzinárodnými otázkami o životnom prostredí alebo prostredníctvom výboru stálych predstaviteľov.⁵⁴

Európska environmentálna agentúra

Európska environmentálna agentúra patrí medzi špecializované agentúry EÚ a je jedna z decentralizovaných orgánov. Svoje sídlo drží v hlavnom meste Dánska, kde vystupuje 32 členov, ktorých úlohou je analyzovať charakter, stav a nátlaky na životné prostredie. Ich sekundárnymi úlohami je hodnotiť, po prípade kritizovať súčasnú politiku a zabezpečovať kvalitu informácií pre verejnosť. EEA poskytuje svoje služby klientom, ktorými sú inštitúcie Európskej únie – Európska komisia, Európsky parlament, Rada Európskej únie – a členské krajiny. Údaje EEA využívajú okrem spomenutých inštitúcií aj obchodné spoločnosti, mimovládne skupiny a poskytujú informácie aj akademickým pôdam. EEA je tiež roztrieštená a prepojená s národnými environmentálnymi agentúrami. Dodávky informácií a štandardizácia sú rozhodujúce pri vývoji postupov hodnotenia vplyvu na životné prostredie, ktoré sú potrebné na poskytnutie neutrálneho východiskového bodu pre rozhovory a politické rozhodnutia medzi členskými štátmi a Bruselom.⁵⁵

Inštitút pre európsku environmentálnu politiku

Inštitút pre európsku environmentálnu politiku je nezisková výskumná organizácia, ktorá študuje environmentálnu politiku v Európe ale aj mimo nej. Robí výskum a poskytuje poradenské služby v celej Európe na formulovanie, implementáciu a hodnotenie environmentálnych politík. IEEP úzko spolupracuje so širokým spektrom politických aktérov vrátane medzinárodných organizácií a inštitúcií EÚ, ale taktiež aj národných vládnych rezortov, mimovládnych organizácií a akademickej obce. Ich cieľom je zvýšiť povedomie verejnosti o európskej environmentálnej politike a pomôcť tvorcom politiky prijímať udržateľnejšie rozhodnutia.⁵⁶

⁵⁴ MINISTERSTVO ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA.SK. Európska únia [online]. 2021. [citované dňa: 10.3.2022] Dostupné dňa: <https://www.minzp.sk/eu/>

⁵⁵ INFORMAČNÝ PORTÁL REZORTU MINISTERSTVA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SLOVENSKEJ REPUBLIKY.SK. Európska environmentálna agentúra [online]. 2022. [citované dňa: 7.2.2022] Dostupné na: <https://www.enviroportal.sk/europska-environmentalna-agentura>

⁵⁶ INFORMATION SYSTEM FOR AGRICULTURE AND FOOD RESEARCH.DE. Institute for European Environmental Policy (IEEP) [online]. 2022. [citované dňa: 26.1.2022] Dostupné na: <https://www.fisaonline.de/en/find-institutions/international-research-institutions/>

1.7 Medzinárodná spolupráca v oblasti životného prostredia

Na vyriešenie klimatických zmien a v protekčných opatreniach ohľadom životného prostredia je nevyhnutná vzájomná spolupráca s členskými štátmi EÚ, ale zároveň aj spolupráca mimo Európskej únie. V tejto kapitole spomenieme najdôležitejšie konferencie a medzinárodné dohody.

1.7.1 Kjótsky protokol a kľúčové konferencie

Hneď na začiatok spomenieme prvú dôležitú medzinárodnú dohodu nazývanú ako Kjótsky protokol. Tento protokol je zameraný na kontrolu a znižovanie emisií CO₂ a iných skleníkových plynov. Je platný pre celý svet, čo sa týka samozrejme aj Európskej únie. Protokol bol prijatý na stretnutí v japonskom Kjóte, kde išlo o doplnok k rámcovému dohovoru OSN. Podpísaný bol 11. decembra 1997 a súčasťou medzinárodného práva sa stal 16. februára 2005. Kjótsky protokol má v súčasnosti 192 signatárov.⁵⁷ Svetové spoločenstvo sa po prvýkrát spoločne dohodlo na vynútiteľných cieľoch a opatreniach na boj proti zmene klímy. Priemyselné štáty uznávajú svoju historickú zodpovednosť za globálne otepľovanie a v dôsledku toho sa ujali vedenia tým, že sa zaviazali znížiť emisie v prvom záväznom období 2008-2012. Dohovor od rozvojových krajín vyžaduje, aby vypracovávali plány a opatrenia na zmiernenie a aby pravidelne podávali správy o ich implementácii.⁵⁸

Konferencia v Kodani

Prvé dôležité rokovania o téme životné prostredie sa konali v Kodani v roku 2009. Politika zmeny klímy bola povýšená na najvyššiu politickú úroveň počas konferencie o zmene klímy v Kodani. V sekcii na vysokej úrovni sa zúčastnilo približne 115 medzinárodných lídrov, čo z nej robí jedno z najväčších stretnutí svetových lídrov, aké sa kedy konalo mimo sídla OSN v New Yorku.⁵⁹

Konferencia v Cancúne

Ďalšou dôležitou konferenciou bola konferencia o zmene klímy v Cancúne v roku 2010. Strany sa na tomto rokovaní dohodli zaviazat' sa k zvýšeniu teploty do maximálne 2°C

⁵⁷ EARTH.ORG. What is the Kyoto Protocol? [online]. 2021. [citované dňa: 9.1.2022] Dostupné na: <https://earth.org/the-kyoto-protocol/>

⁵⁸ UNITED NATIONS.ORG. What is the Kyoto Protocol? [online]. 2022. [citované dňa: 3.4.2022] Dostupné na: https://unfccc.int/kyoto_protocol

⁵⁹ UNITED NATIONS.ORG. Copenhagen Climate Change Conference - December 2009 [online]. 2022. [citované dňa: 3.4.2022] Dostupné na: <https://unfccc.int/process-and-meetings/conferences/past-conferences/copenhagen-climate-change-conference-december-2009/copenhagen-climate-change-conference-december-2009>

a dokončiť implementáciu technického rámca do roku 2012 s cieľom stimulovať vývoj, zavádzanie a používanie inovatívnych „zelených“ technológií. Posledným bodom bolo založiť Zelený klimatický fond na podporu projektov, politik a iných iniciatív v chudobných krajinách prostredníctvom investovaných financií.⁶⁰

Konferencia v Dohe

Konferencia v Dohe sa konala v roku 2012, kde boli dokončené podrobnosti o druhej ére Kjótskeho protokolu a bol dohodnutý pracovný plán pre nadchádzajúce rokovania o globálnej dohode.⁶¹

1.7.2 Parížska dohoda

Ďalšou dôležitou medzinárodnou dohodou je Parížska dohoda. Táto dohoda vytvára celosvetový rámec na predchádzanie vážnym klimatickým zmenám udržiavaním globálneho otepľovania výrazne pod 2°C a snahou udržať ho pod 1,5°C. Pokúša sa tiež zlepšiť schopnosť národov vysporiadať sa s dôsledkami zmeny klímy. Parížsky pakt, ktorý bol dohodnutý na COP21 v decembri 2015, je vôbec prvou univerzálnou, právne vymožitelnou globálnou dohodou o zmene klímy. EÚ a jej členské štáty patria medzi viac ako 190 krajín, ktoré podpísali Parížsku dohodu. V roku 2016 ju EÚ formálne prijala.⁶²

1.7.3 Akčný plán EÚ pre obehové hospodárstvo

Európska komisia vytvorila v roku 2015 tento plán s cieľom posunúť sa k udržateľnému ekonomickému modelu a rozšíriť úsilie o efektívne využívanie zdrojov. Zahŕňa presné postupy od výroby po spotrebu, opravy a renovácie, odpadové hospodárstvo a návrat surovín do ekonomiky a ich využitie ako druhotných surovín vo výrobnom cykle.

Úprava európskych smerníc o odpadoch by napríklad obsahovala agresívne ciele pre recykláciu komunálneho odpadu a odpadu z obalov, obmedzenie skládok, triedenie biologického odpadu, textilu a komunálneho nebezpečného odpadu, ako aj zvýšenú zodpovednosť výrobcov. Európska komisia tiež vytvorila európsku stratégiu pre plasty v obehovom hospodárstve. Po tomto dokumente bola schválená smernica, ktorá zakazuje

⁶⁰ UNITED NATIONS.ORG. Cancún Climate Change Conference - November 2010 [online]. 2022. [citované dňa: 6.4.2022] Dostupné na: <https://unfccc.int/process-and-meetings/conferences/past-conferences/cancun-climate-change-conference-november-2010/cancun-climate-change-conference-november-2010-0>

⁶¹ UNITED NATIONS.ORG. The Doha Climate Gateway [online]. 2022. [citované dňa: 19.3.2022] Dostupné na: <https://unfccc.int/process/conferences/the-big-picture/milestones/the-doha-climate-gateway>

⁶² EURÓPSKA KOMISIA.EU. Paris Agreement [online]. 2020. [citované dňa: 7.1.2022] Dostupné na: https://ec.europa.eu/clima/eu-action/international-action-climate-change/climate-negotiations/paris-agreement_en

alebo obmedzuje používanie určitých skupín plastových výrobkov na jedno použitie.⁶³ Potreba obehového hospodárstva je stále vyššia z dôvodov zvýšenia dopytu po surovinách a rastúceho nedostatku zdrojov. Ďalším faktorom je spoliehanie sa na iné krajiny, pretože niektoré krajiny sú závislé na iných krajinách z dôvodu nedostatku svojich zdrojov. Pretože táto ekonomika veľmi efektívna a aktuálne preferovaná, je hlavne kvôli výhodám, ktoré táto teória prináša. Medzi hlavné výhody patrí znížený vplyv na životné prostredie, zvýšená bezpečnosť dodávok surovín, zvýšená konkurencieschopnosť podnikov, inovácie a rozvoj, vytváranie nových pracovných príležitostí. Zároveň poskytuje zákazníkom viac trvanlivých a vysokokvalitných položiek.⁶⁴

1.7.4 Európsky právny predpis v oblasti klímy a Európska zelená dohoda

Európsky právny predpis v oblasti klímy formalizuje ciele Európskej zelenej dohody, ktorú si podrobne rozoberieme. Legislatíva sa snaží zaručiť, aby k týmto cieľom prispievali všetky politiky EÚ, ako aj účasť všetkých sektorov hospodárstva a spoločnosti. Inštitúcie EÚ a členské štáty sú povinné implementovať požadované opatrenia EÚ a vnútroštátne opatrenia na dosiahnutie cieľa, pričom uznávajú význam zachovania spravodlivosti a solidarity medzi členskými štátmi. Situácia v členských štátoch sa pravidelne sleduje a pokrok sa hodnotí každých 5 rokov v súlade Parížskej dohody.⁶⁵

Uprostred hospodárskeho poklesu v roku 2009 vydala OSN štúdiu s názvom *Rethinking the Economic Recovery: A Global Green New Deal*, ktorá ukázala potencionálnu cestu k vzniku Európskej zelenej dohody. EZD predstavuje aktuálne najvyšší cieľ Európskej komisie. Jej obsah informuje o strategických možnostiach pre hospodárstvo EÚ a jeho plánovanú zmenu ekologickejším smerom z dôvodu udržateľnosti z dlhodobého hľadiska. EZD kombinuje mnohé politické prvky, ktoré majú pomôcť európskym krajinám pri prechode na nízko-uhlíkové hospodárstvo. EK odhaduje, že si bude vyžadovať investície vo výške 1 bilióna eur, z ktorých polovica bude pochádzať z rozpočtu EÚ a druhá polovica z programu Invest EU. Fondy budú priamo podporovať udržateľné investície, umožnia verejnej správe identifikovať, štruktúrovať a realizovať zelené projekty a vytvoriť rámec umožňujúci prilákať takéto investície zo súkromného aj verejného sektora. Európska

⁶³ MINISTERSTVO ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SLOVENSKEJ REPUBLIKY.SK. Obehové hospodárstvo [online]. 2021. [citované dňa: 2.2.2022] Dostupné na: <https://www.minzp.sk/obehove-hospodarstvo/obehove-hospodarstvo/>

⁶⁴ EURÓPSKY PARLAMENT.EU. EÚ a obehové hospodárstvo [online]. 2022. [citované dňa: 16.3.2022] Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/news/sk/headlines/economy/20151201STO05603/eu-a-obehove-hospodarstvo>

⁶⁵ EURÓPSKA KOMISIA.EU. Európsky právny predpis v oblasti klímy [online]. 2021. [citované dňa: 14.3.2022] Dostupné na: https://ec.europa.eu/clima/eu-action/european-green-deal/european-climate-law_sk

komisia tiež navrhla štandardy pre stimulovanie rozsiahlych investícií a zároveň dosiahnutie prísnych kritérií udržateľnosti a chránenia investorov.⁶⁶

V 21. storočí sa klíma a environmentálne prostredie začali pomaly zhoršovať ľudskou činnosťou, z čoho sa dostali do bodu, kedy sa stali hrozbou pre celú planétu. EZD je potencionálnym prostriedkom na riešenie týchto problémov v Európskej únii a ich premenu na možnosti. S cieľom čeliť týmto nebezpečenstvám by EZD premenila EÚ na moderné hospodárstvo, ktorého hlavnými cieľmi sú:

- Z Európy by sa stal úplne prvý klimaticky neutrálny kontinent do roku 2050. To znamená, že podľa plánu by mali byť vypúšťané nulové emisie skleníkových plynov. Stratégiou a reálnym naplnením tohto plánu je, že členské štáty budú môcť vypúšťať iba toľko množstva CO₂, ktoré vedia absorbovať prírodné a človekom vytvorené zachytávače uhlíka.
- Zameranie sa na ekonomický rozvoj, ktorého dosahom by bola zdrojová nezávislosť.
- Konverzia poľnohospodárstva a vidieckych regiónov na cirkulárnu ekonomiku. Cieľom je minimalizovať používanie pesticídov a vytvárať nové prístupy v poľnohospodárskych procesoch, akými sú napríklad potravinárske technológie.
- Plánované reformy budú spravodlivé a budú zahrňovať všetky členské štáty.
- Podpora opatrení na ochranu biodiverzity a ekosystémov, zlepšenie kvality oceánov a lesov a presadzovanie koncepcie zeleného mesta, ktorej cieľom je zvýšiť biodiverzitu v mestských oblastiach.
- Zníženie vypúšťaných emisií z automobilov, železníc, lodí a leteckej dopravy, ktoré tvoria 25 % celkových emisií. V dôsledku toho sa presadzuje udržateľná mobilita, ktorá podporuje používanie čistejšej, efektívnejšej verejnej a súkromnej dopravy.⁶⁷

Aby sa EÚ stala prvým klimaticky neutrálnym kontinentom na svete, musia sa zmeniť vládne politiky, priemyselné stratégie a správanie spotrebiteľov. Súčasťou dohody je aj Európsky klimatický pakt, ktorý bude slúžiť ako platforma pre účasť širokej verejnosti na prechode na nízko uhlíkové hospodárstvo. Cieľom paktu je podnietiť širšiu diskusiu o zmene klímy prostredníctvom rôznych aktivít a podujatí, iniciovať skutočné projekty v oblastiach, ako je renovácia budov, mobilita obyvateľov, výsadba stromov. EK tiež dúfa, že

⁶⁶ WORLD ECONOMIC FORUM.ORG. What you need to know about the European Green Deal - and what comes next [online]. 2021. [citované dňa: 3.3.2022] Dostupné na: <https://www.weforum.org/agenda/2021/07/what-you-need-to-know-about-the-european-green-deal-and-what-comes-next/>

⁶⁷ MINISTERSTVO ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SLOVENSKEJ REPUBLIKY.SK. Európska zelená dohoda [online]. 2021. [citované dňa: 20.3.2022] Dostupné na: <https://www.minzp.sk/ezd/>

vytvorí sieť veľvyslancov klimatických projektov, ktorí budú slúžiť ako dobré vzory v ich komunitách a budú ich organizovať na ochranu životného prostredia.⁶⁸ Komisia predložila 14. júla 2021 balík legislatívnych nápadov s cieľom pripraviť EÚ na cieľ zníženia emisií o 55%, ako aj zabezpečiť transformačnú zmenu potrebnú v hospodárstve. Balík zlepšuje 8 súčasných zákonov a zároveň zavádza 5 nových snáh v celom rade oblastí politiky a hospodárskych sektorov vrátane klímy, energetiky, dopravy, využívania pôdy a lesného hospodárstva. Medzi nápady patrí rozšírenie systému Európskej únie na vypúšťanie emisií pre námorný, cestný, stavebný sektor; čistejšie letecké a námorné palivá vrátane novej infraštruktúry pre alternatívne palivá, nový mechanizmus kompenzácie uhlíka, nový sociálny klimatický fond a zvýšené granty na modernizáciu a inovácie.⁶⁹

1.7.5 Klimatický summit COP26

OSN už viac ako tri desaťročia združuje prakticky každú krajinu na planéte na globálnych klimatických summitoch, známych ako COP. Klimatické zmeny sa v tomto období zmenili z menšieho záujmu na celosvetovú prioritu. V roku 2021 sa uskutočnilo 26. výročné stretnutie s názvom COP26. COP26 sa konala v Glasgowe, kde sa zišiel rekordný počet delegátov, a na ktorom spolupracovalo Spojené kráľovstvo s každou krajinou s cieľom dosiahnuť konsenzus o tom, ako bojovať proti zmene klímy.⁷⁰ Odkedy bolo Spojené kráľovstvo vymenované za nadchádzajúce predsedníctvo, dosiahol sa významný pokrok. Cieľom britského predsedníctva COP26 bolo možnosť udržať efektívne globálne otepľovanie na hranici 1,5°C. S rastúcimi ambíciami a opatreniami zo strany vlád je 1,5°C stále reálnou možnosťou, ale len v prípade, ak každá krajina bude spĺňať svoje záväzky a sľuby. Môžeme konštatovať, že Glasgowský klimatický pakt je vyvrcholením dvoch rokov intenzívnej diplomacie a stanovovania cieľov týkajúceho sa spoločnej spolupráce. Činnosť predsedníctva sa zameriava na implementáciu Glasgowského klimatického paktu, ktorý je zameraný hlavne v oblasti opatrení na zníženie emisií, pomoci jednotlivcom zasiahnutými klimatickými zmenami, finančnej podpore zameranej krajinám splniť ich klimatické ciele a spoluprácu medzi štátmi s cieľom dosiahnuť ešte lepšie výsledky ako boli stanovené.⁷¹

⁶⁸ WORLD ECONOMIC FORUM.ORG. What you need to know about the European Green Deal - and what comes next [online]. 2021. [citované dňa: 3.3.2022] Dostupné na: <https://www.weforum.org/agenda/2021/07/what-you-need-to-know-about-the-european-green-deal-and-what-comes-next/>

⁶⁹ EURÓPSKY PARLAMENT.EU. Boj proti zmene klímy [online]. 2021. [citované dňa: 5.2.2022] Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/72/boj-proti-zmene-klimy>

⁷⁰ UN CLIMATE CHANGE CONFERENCE UK 2021.ORG. What is a COP? [online]. 2021. [citované dňa: 1.2.2022] Dostupné na: <https://ukcop26.org/uk-presidency/what-is-a-cop/>

⁷¹ UN CLIMATE CHANGE CONFERENCE UK 2021.ORG. COP26 The Glasgow Climate Pact [online]. 2021. [citované dňa: 3.2.2022] Dostupné na: <https://ukcop26.org/wp-content/uploads/2021/11/COP26-Presidency-Outcomes-The-Climate-Pact.pdf>

Hlavné závery z COP26 bolo odsúhlasenie 2 veľkých míľnikov.

Prvým z nich je Veľká dohoda o metáne. Ako sme si spomínali, metán výraznejším spôsobom prispieva ku klimatickým zmenám. Má obmedzenú životnosť na rozdiel od CO₂, ale má najväčší vplyv na otepľovanie v prvých dvadsiatich rokoch po vstupe do atmosféry. To naznačuje, že pokles obsahu metánu v atmosfére môže mať pomerne rýchly vplyv na globálne ochladenie atmosféry.⁷² Podľa Medzivládneho panelu pre zmenu klímy je CH₄ zodpovedný za približne 1/4 všetkého tepla zadržaného v atmosfére. V dôsledku toho je znižovanie emisií kritickou súčasťou dekarbonizácie energetického sektora. Hladiny CH₄ v atmosfére sa za posledné dve storočia zvýšili o 150%. Na druhej strane globálne úrovne CO₂ vzrástli v rovnakom časovom období takmer o 50 %. Za posledných 50 rokov sa tempo nárastu metánu zrýchlilo, pričom k tomu najviac prispel ropný a plynárenský priemysel.⁷³

Druhým míľnikom je ukončenie používania uhlia ako globálneho zdroja energie. Uhlie, najviac znečisťujúce fosílné palivo, bolo postupne vyradené z prevádzky vo viac ako 40 krajinách. Dohoda nezahŕňala niektorých z najväčších svetových užívateľov uhlia vrátane Číny a Indie, ktoré spolu spotrebúvajú približne 2/3 svetového uhlia.

Čína, ktorá je najväčší svetový spotrebiteľ a producent uhlia, pokračovala v rozširovaní tepelných elektrární na svojom území, čo predstavuje 3/4 všetkých nových kapacít tepelnej energie v roku 2020.

India, druhý najväčší spotrebiteľ uhlia na svete, sa naďalej spolieha na lacné uhlie využívané na napájanie miliónov domácností a firiem, čo ohrozuje jej cieľ dosiahnuť nulové čisté emisie do roku 2070.⁷⁴ Na príklad môžeme podotknúť, že Spojené štáty americké sa k dohode nepripojili, pretože uhlie stále poskytuje približne 1/5 ich energie. Nová dohoda zahŕňa 23 krajín, ktoré sa zaviazali po prvýkrát zastaviť výstavbu a vydávanie licencií na nové tepelné elektrárne doma. Medzi nimi je 5 z 20 krajín z najväčších producentov energie, ktorými sú Poľsko, Indonézia, Južná Kórea, Vietnam a Ukrajina. Niektorí analytici tvrdia, že na naplnenie Parížskej dohody by bolo potrebné, aby sa do roku 2040 úplne vyradili tepelné elektrárne z prevádzky vo všetkých krajinách.⁷⁵

⁷² EURACTIV.SK. Hlavné závery klimatického summitu: Zníženie metánu a blízky koniec uhlia [online]. 2021. [citované dňa: 7.3.2022] Dostupné na: <https://euractiv.sk/section/klima/news/hlavne-zavery-klimatickeho-summitu-znizenie-metanu-a-blizky-koniec-uhlia/>

⁷³ BLOOMBERG.COM. Why the Global Methane Pledge Is a Big Deal for the Climate [online]. 2020. [citované dňa: 12.2.2022] Dostupné na: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-11-01/why-the-low-key-methane-pledge-is-a-big-deal-for-the-climate>

⁷⁴ COUNCIL ON FOREIGN RELATIONS.ORG. COP26: Can the World Slash Coal Use by 2030? [online]. 2021. [citované dňa: 13.2.2022] Dostupné na: <https://www.cfr.org/in-brief/cop26-pledges-quit-coal-china-india>

⁷⁵ THE NEW YORK TIMES.COM. Over 40 Countries Pledge at U.N. Climate Summit to End Use of Coal Power [online]. 2021. [citované dňa: 14.2.2022] Dostupné na: <https://www.nytimes.com/2021/11/04/climate/cop26-coal-climate.html>

2 Cieľ a metodika práce

Hlavným cieľom bakalárskej práce je analyzovanie environmentálnych problémov súčasnosti v Európskej únii. Ako problémy sme si vybrali globálne otepľovanie spojené s emisiami skleníkových plynov a využívanie fosílnych palív spolu s automobilovou dopravou. Hlavný cieľ je podmienený štatistickými údajmi poskytnutými z overených webových stránok a čiastkovými cieľmi.

Prvým čiastkovým cieľom je teoretické vymedzenie pojmov spojených s Európskou úniou a politikou životného prostredia. Okrem toho je potrebné charakterizovanie princípov, vývoja, legislatívy a spolupráce na medzinárodnej úrovni v oblasti environmentálnej politiky na priblíženie problematiky tejto témy.

Druhým čiastkovým cieľom je charakteristika globálneho otepľovania, skleníkových plynov a fosílnych palív, ktoré sú aktuálne závažnými problémami na celosvetovej úrovni, a ich analyzovanie na území Európskej únie. V tomto celi je zahrnutá aj chronologická analýza údajov ohľadom týchto problémov a vykonanie prípadnej komparácie.

Bakalárska práca je rozdelená do 2 častí. Prvá časť je venovaná teoretickému spracovaniu poznatkov politiky životného prostredia, kde sú využité hlavne internetové zdroje webových stránok Európskej únie a knižné zdroje, ktoré sa zaoberajú Európskou úniou. Zhrnutím týchto poznatkov je vytvorený základ pre pochopenie hlavného cieľa, teda druhej časti bakalárskej práce. Druhú časť tejto práce tvorí analýza vybraných environmentálnych problémov v Európskej únii a ich komparácia z časového hľadiska alebo hľadiska členských štátov. Analýza obsahuje spracovanie štatistických údajov za vybrané obdobie.

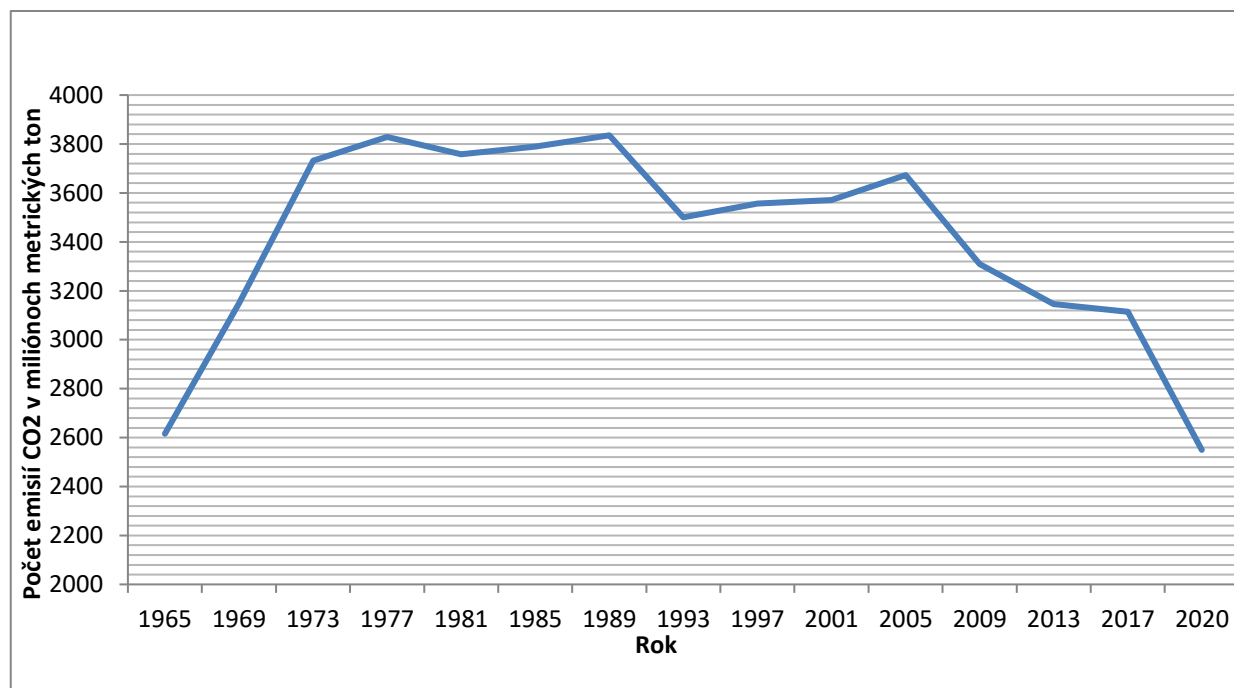
3 Vybrané environmentálne problémy v EÚ

Európska únia v dnešnej dobe bojuje s mnohými problémami environmentálneho a ekologického charakteru. V tejto kapitole sa pozrieme na to, ako EÚ čelí vybraným problémom. Najjednoduchším spôsobom ako to možno vyjadriť, je vykonať analýzu v oblasti najdiskutovanejších a najviac riešených problémov v rámci životného prostredia v súčasnosti. Na analyzovanie sme si vybrali globálne otepľovanie spojenú s emisiami skleníkových plynov a využívanie fosílnych palív a pohľad na pomalý prechod k plánovanej uhlíkovej neutralite.

3.1 Globálne otepľovanie a emisie skleníkových plynov

Medzi najviac závažné problémy môžeme určite zaradiť globálne otepľovanie. Tisíce vedcov a vládnych recenzentov sa na stretnutí OSN z roku 2018 zhodli na tom, že udržanie nárastu globálnej teploty pod 1,5°C by ľudstvu pomohlo vyhnúť sa najhorším klimatickým dôsledkom a zachovať obývateľné prostredie. Podľa aktuálnych národných klimatických plánov sa očakáva, že globálne otepľovanie dosiahne do konca storočia 2,7°C. Emisie spôsobujúce zmenu klímy pochádzajú z celého sveta a poškodzujú každého, hoci niektoré národy vypúšťajú viac ako iné. Na 100 krajín s najnižšími emisiami pripadá 3 % celosvetových emisií. 10 krajín s najvyššími emisiami predstavuje 68 % celkových emisií.

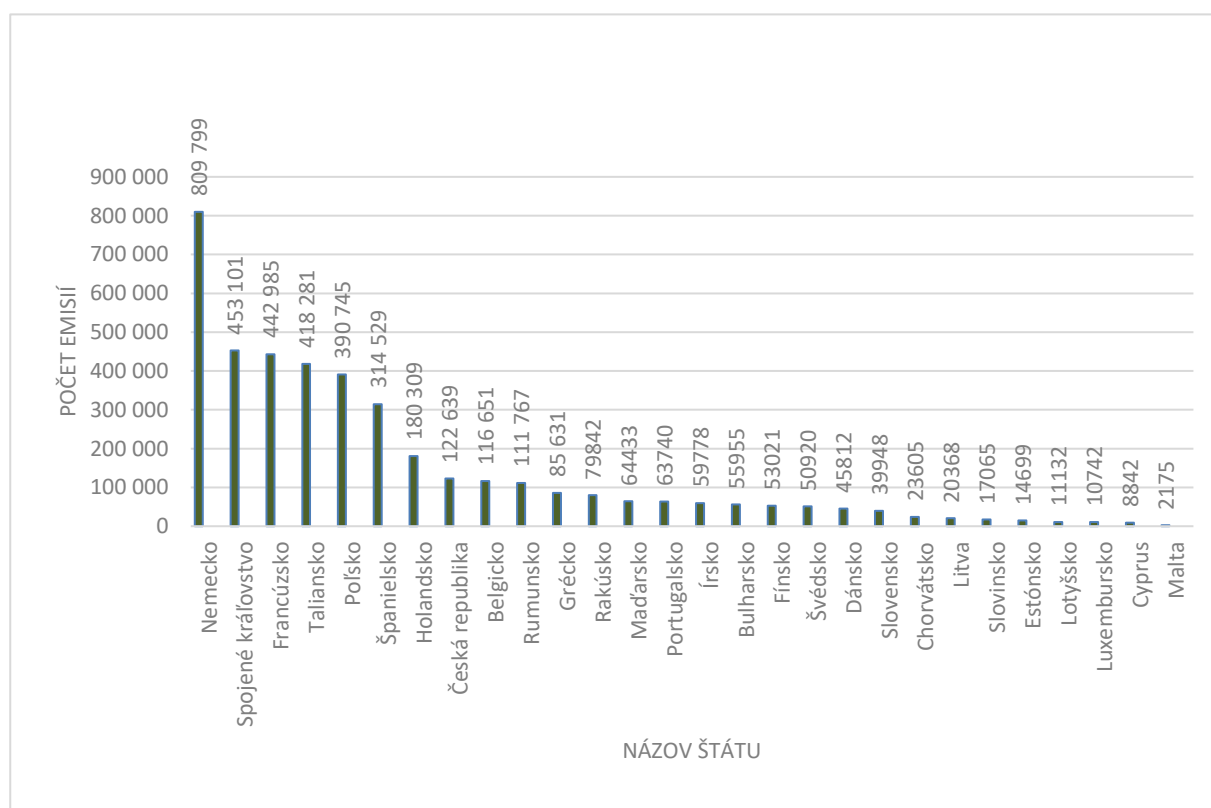
Graf 1 – Emisie CO₂ v Európskej únii od roku 1965 do roku 2020

Zdroj: vlastné spracovanie podľa STATISTA.COM. Carbon dioxide (CO₂) emissions in the European Union from 1965 to 2020 (in million metric tons of CO₂) [online]. 2021. [citované dňa: 6.4.2022] Dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/450017/co2-emissions-europe-eurasia/>

Pre porovnanie, v roku 2020 Európska únia vypustila približne 2,54 miliardy metrických ton CO₂. Podľa Statisty v porovnaní s úrovňami z roku 2019 to bol pokles o 13 %. Najväčšie množstvo emisií CO₂ v EÚ bolo 3,99 miliardy ton v roku 1979. Ako sa emisie v priebehu rokov vypúšťali môžeme vidieť analyzované na grafe č. 1, ktorý má časové rozpätie od roku 1965 do 2020. Epidémia COVID-19, ako aj nasledujúce blokády a obmedzenia uplatňované v celom bloku, viedli k výraznému poklesu emisií v roku 2020. Keďže cestovanie bolo výrazne prerušené, emisie z dopravy v EÚ klesli, hoci emisie z priemyselnej činnosti a dodávok elektriny boli tiež zasiahnuté. Emisie CO₂ súvisiace s energetikou v EÚ klesli v apríli 2020 o 22 % v čase najvyšších obmedzení v porovnaní s rovnakým mesiacom v roku 2019.⁷⁶

Graf 2 – Celkové emisie skleníkových plynov podľa krajín EÚ v roku 2019

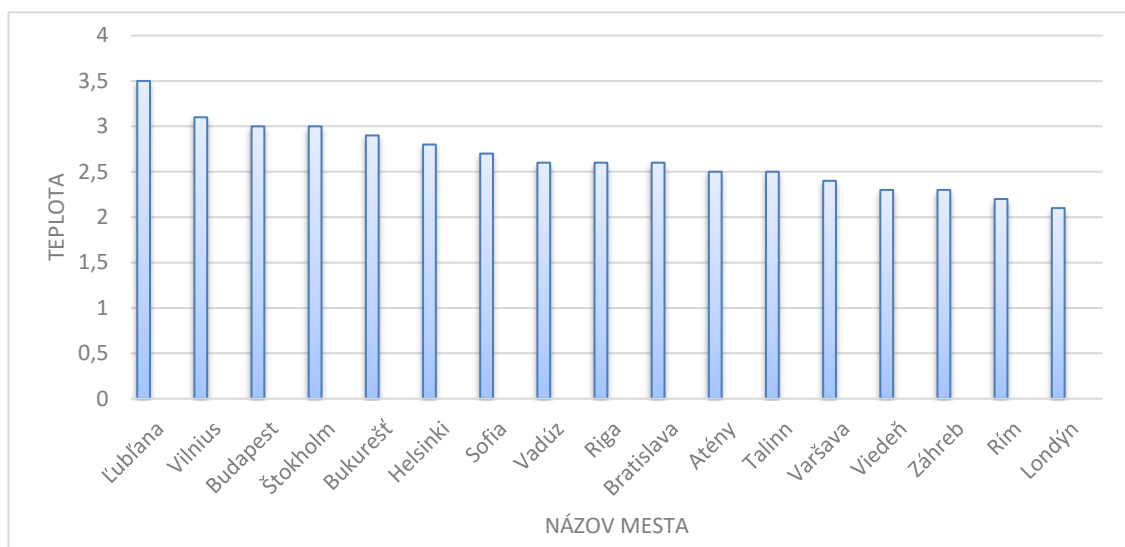
Zdroj: vlastné spracovanie podľa EURÓPSKY PARLAMENT. Emisie skleníkových plynov v EÚ [online]. 2021. [citované dňa: 7.4.2022] Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/news/sk/headlines/society/20180301STO98928/ktore-krajiny-a-odvetvia-vypustaju-najviac-emisii-infografika>

Hore uvedený graf č. 2 znázorňuje rozdelenie emisií skleníkových plynov v EÚ v roku 2019 podľa hlavných zdrojových sektorov. V roku 2019 je energia zodpovedná za 77,01% emisií skleníkových plynov, pričom doprava predstavuje takmer tretinu.

⁷⁶ STATISTA.COM. Carbon dioxide (CO₂) emissions in the European Union from 1965 to 2020 (in million metric tons of CO₂) [online]. 2021. [citované dňa: 6.4.2022] Dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/450017/co2-emissions-europe-eurasia/>

Poľnohospodárstvo sa podieľa 10,55% na emisiách skleníkových plynov, priemyselné procesy a spotreba produktov 9,10 % a odpadové hospodárstvo 3,32%. Pri analyzovaní sme zistili, že Nemecko vypúšťalo najviac emisií v roku 2019. Emitovalo skoro dvakrát viac skleníkových plynov ako Spojené kráľovstvo, ktoré je hneď na druhom mieste. Napriek takmer 20 % zníženiu emisií od roku 2005, Nemecko stále emituje oveľa viac ako iní veľkí znečisťovatelia v EÚ ako je Francúzsko, Taliansko a Poľsko. Je to spôsobené najmä energetickým mixom Nemecka na báze uhlia. Európska únia celkovo spolu emitovala 4 065 462 emisií.⁷⁷

Graf 3 – Odhadovaný teplotný prírastok vo vybraných metropolách Európy do roku 2050

Zdroj: vlastné spracovanie podľa STATISTA.COM. Estimated mean annual temperature increase in select capital cities in the European Union by 2050 [online]. 2021. [citované dňa: 7.4.2022] Dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/1026668/annual-temperature-increase-cities-in-european-union/>

Ľudia vo veľkomestách pociťujú rovnako následky globálneho otepľovania ako v menších mestách. Podľa stránky Statista sme analyzovali na nasledujúcom grafe odhadovaný priemerný ročný nárast teploty vo vybraných hlavných mestách v Európskej únii do 2050. Ako môžeme vidieť, v dôsledku klimatických zmien sa očakáva, že slovenské hlavné mesto Lubľana do roku 2050 zaznamená priemerný ročný nárast teploty o 3,5°C. Ide o odhadovaný najväčší nárast v celej Európe. Severoeurópske mestá ako Londýn, Paríž a Berlín zaznamenajú nárast teplôt na úroveň, ktorú momentálne zažívajú austrálske mestá ako napríklad Canberra a Melbourne.⁷⁸

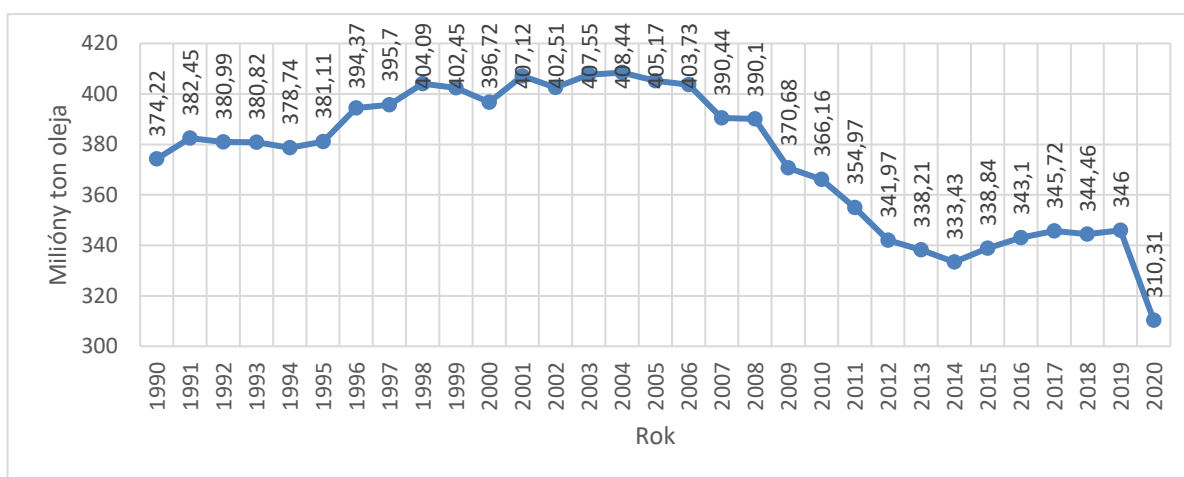
⁷⁷ EURÓPSKY PARLAMENT.EU. Emisie skleníkových plynov v EÚ [online]. 2021. [citované dňa: 7.4.2022] Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/news/sk/headlines/society/20180301STO98928/ktore-krajiny-a-odvetvia-vypustaju-najviac-emisii-infografika>

⁷⁸ STATISTA.COM. Estimated mean annual temperature increase in select capital cities in the European Union by 2050 [online]. 2021. [citované dňa: 7.4.2022] Dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/1026668/annual-temperature-increase-cities-in-european-union/>

3.2 Fosílna palivá a ich využitie

EÚ aktívne podporuje prechod Európy na nízko-uhlíkovú spoločnosť a mení svoje politiky, aby uľahčila súkromné a verejné investície do prechodu na čistú energiu. Získať by z toho malo nielen životné prostredie, ale aj ekonomika a spotrebitelia. Európska energetická únia presadzuje väčšiu konzistentnosť vo všetkých sektoroch politiky, čo umožňuje EÚ realizovať svoj celkový cieľ vytvoriť spoľahlivý, lacný a udržateľný energetický systém.⁷⁹ V EÚ výroba a spotreba energie predstavujú viac ako 75 % emisií skleníkových plynov. Dekarbonizácia energetického systému EÚ je preto rozhodujúca pre splnenie našich klimatických cieľov do roku 2030 a dlhodobej stratégie EÚ v oblasti uhlíkovej neutrality do roku 2050. Všetky zdroje energie založené na priamom alebo nepriamom využití energie zo slnka alebo tepla generovaného hlboko vo vnútri Zeme sa považujú za obnoviteľné zdroje energie. Môžeme predpokladať, že tieto zdroje budú v budúcnosti využívané, pretože sú šetrné k životnému prostrediu a neznečisťujú životné prostredie. Kľúčovým argumentom k tomuto problému je zjavný nedostatok ropy. Je zrejmé, že spoločnosť nebude schopná dosiahnuť udržateľný rast, kým nedôjde k posunu v spôsobe využívania zdrojov palív a energie, najmä ak je energia takou životne dôležitou súčasťou chodu spoločnosti. Existujúci energetický systém má problém so závislosťou od fosílnych palív, ako je ropa, uhlie a zemný plyn.⁸⁰ Na nasledujúcom grafe je zobrazená analýza ohľadom konečnej spotreby energie, ropy a ropných produktov za sledované obdobie od roku 1990 do roku 2020.

Graf 4 – Konečná spotreba energie a ropy v EÚ od roku 1990 do roku 2020

Zdroj: vlastné spracovanie podľa: EUROSTAT.EU. Oil and petroleum products - a statistical overview, [online]. 2022. [citované dňa: 11.4.2022] Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Oil_and_petroleum_products_-_a_statistical_overview&oldid=315177

⁷⁹ EURÓPSKA ÚNIA.EU. Energetika [online]. 2021. [citované dňa: 3.4.2022] Dostupné na: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/energy_sk

⁸⁰ EURÓPSKY PARLAMENT.EU. Efektívnosť využívania zdrojov a obehové hospodárstvo [online]. 2021. [citované dňa: 8.4.2022] Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/76/efektivnost-vyuzivania-zdrojov-a-obehove-hospodarstvo>

Na grafe vidíme, že spotreba ropy bola najvyššia okolo roku 2004 a potom pomaly klesala do roku 2014. Od roku 2014 jemne stúpala až do roku 2020, kde bol výrazný pokles z dôvodu COVID-19 pandémie. Môžeme konštatovať, že napriek klesajúcej produkcii a meniacej sa spotrebe v čase, ropa a jej deriváty naďalej zohrávajú významnú úlohu. Mnohé pravidlá EÚ práve začali ovplyvňovať tento podstatný segment trhu s energiou, ktorý bol v roku 2020 obzvlášť vážne otrášený pravé neočakávaným vplyvom obmedzení epidémie.⁸¹

S fosílnymi palivami sa spája aj doprava ľudí a transport komodít. V dôsledku toho sa politika rieši na všetkých úrovniach; od globálnej úrovne až po mestské zastupiteľstvá. Problém medzi politikami orientovanými na rast, ktoré majú tendenciu vytvárať viac dopravy, a environmentálnymi politikami, ktoré vyžadujú zníženie emisií, je kritický. V priebehu desaťročí výrazne vzrástol dopyt po automobiloch a teraz priťahuje pozornosť environmentálnej politiky. Znížená spotreba benzínu alebo nafty, používanie alternatívnych palív a implementácia nižších obmedzení emisií CO₂ z automobilov sú teraz charakteristickými znakmi environmentálnej politiky EÚ a jej boja proti environmentálnym vplyvom dopravy. V dôsledku toho EÚ vyvíja väčší tlak na spoločnosť, aby prijala nízkoemisné technológie, a urýchľuje implementáciu nových emisných pravidiel. Napríklad Nórsko a Južná Kórea sú priekopníkmi v zákaze predaja benzínových a naftových automobilov a plánujú ich zrušiť už v roku 2025. Obmedzenie sa v roku 2030 rozšíri na ďalšie krajiny vrátane Slovinska, Islandu, Holandska, Dánska, Írska a Švédska. Zatiaľ čo sa na cesty pomaly dostávajú ekologickejšie automobily, ktoré využívajú alternatívne palivá na ich pohon, dopyt po automobiloch so spaľovacími motormi naďalej narastá.⁸²

Túto skutočnosť môžeme vidieť analyzované v nasledujúcej tabuľke, kde je uvedený počet kúpených osobných automobilov za rok 2019 podľa jednotlivých štátov. Podľa údajov vidíme, že celkovo najviac áut bolo kúpených v Nemecku a Francúzsku. V 22 členských štátoch, pre ktoré sú k dispozícii konkrétne údaje, 19 z nich má vyšší podiel benzínu v porovnaní s väčšinou členských štátov v minulosti, ktoré mali podľa európskych štatistík väčší podiel nafty. V roku 2019 boli najvyššie podiely automobilov na benzínový pohon medzi novými registráciami zaznamenané v Holandsku (78,6 %), Fínsku (77,2 %) a Estónsku (74,4 %). Naopak, najvyššie podiely naftových áut medzi novými osobnými

⁸¹EUROSTAT.EU. Oil and petroleum products - a statistical overview, [online]. 2022. [citované dňa: 11.4.2022] Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Oil_and_petroleum_products_-_a_statistical_overview&oldid=315177

⁸²PRAVDA.SK. Zákaz predaja áut so spaľovacím motorom plánuje už 27 krajín! [online]. 2021. [citované dňa: 13.4.2022] Dostupné na: <https://auto.pravda.sk/doprava/clanok/573659-zakaz-predaja-aut-so-spalovacim-motorom-planuje-uz-27-krajin/>

autami boli zaznamenané v Chorvátsku (65,9 %), Litve (57,4 %) a Írsku (55,0 %). Môžeme len predpokladať, že sa v budúcnosti zvýši dopyt po automobiloch využívajúce alternatívne palivá.⁸³

Tabuľka 4 - Nové osobné automobily podľa druhu spaľovacieho motora za rok 2019

Štát	Celkovo	Benzín	Nafta	Alternatívne palivo
Belgicko	557 970	365 729	179 716	12 525
Bulharsko	224 564	Bez údajov	Bez údajov	Bez údajov
Česko	247 567	Bez údajov	Bez údajov	Bez údajov
Dánsko	225 634	155 867	60369	9398
Nemecko	3 607 258	2 136 891	1 152 733	317 634
Estónsko	27 579	20 510	6 414	655
Írsko	128 549	41 910	70 732	15 907
Grécko	185 120	48 840	Bez údajov	Bez údajov
Španielsko	1 375 381	882 966	449 258	43 157
Francúzsko	2 172 967	1 373 999	747 934	51 034
Chorvátsko	149 137	47 453	98 343	3341
Taliansko	1 948 479	969 245	793 367	185 867
Cyprus	37 802	20 808	16 873	121
Lotyšsko	18 537	11 393	6 893	251
Litva	163 925	66 641	94 151	3133
Luxemburg	54 069	Bez údajov	Bez údajov	Bez údajov
Maďarsko	314 498	192 547	101 818	20 133
Malta	18 889	12 375	6 094	420
Holandsko	445 217	350 014	32 685	62 518
Rakúsko	341 068	192 503	141 159	7406
Poľsko	1 453 505	784 850	498 613	170 042
Portugalsko	303 798	136 523	156 627	10 648
Rumunsko	161 564	107 810	43 365	10 389
Slovinsko	72 710	47 937	21 499	3274
Slovensko	169 583	Bez údajov	Bez údajov	Bez údajov
Fínsko	114 202	88 141	22022	4039
Švédsko	366 946	221 280	123708	21958

Zdroj: vlastné spracovanie podľa: EUROSTAT.EU. Osobné autá v EÚ, [online]. 2021. [citované dňa: 12.4.2022] Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Passenger_cars_in_the_EU&oldid=561462#Overview:_car_fleet_grows.2C_alternative_fuels_still_have_a_low_share

⁸³ EUROSTAT.EU. Osobné autá v EÚ, [online]. 2021. [citované dňa: 12.4.2022] Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Passenger_cars_in_the_EU&oldid=561462#Overview:_car_fleet_grows.2C_alternative_fuels_still_have_a_low_share

Záver

V tejto bakalárskej práci, ktorá sa člení na 2 kapitoly, sme sa venovali politike životného prostredia v Európskej únii. V prvej kapitole sme sa venovali teoretickému základu tejto problematiky, ktorá priblížila celkový základ fungovania politiky životného prostredia v EÚ. Vysvetlili sme si základné pojmy spojené so životným prostredím a klimatickými zmenami. Zároveň sme si rozobrali princípy, ktorými sa riadi táto politika a opísali jej stručný vývoj od minulého storočia do dnešnej doby. Venovali sme sa tiež opísaniu legislatívnej zložky environmentálnej politiky a jej aktom, ktoré vydáva. Nakoniec sme rozoberali medzinárodnú spoluprácu nielen na európskej úrovni, ale aj na tej svetovej. Týmto sme splnili prvý čiastkový cieľ, ktorým obsahom bolo teoretické vymedzenie pojmov a kľúčových poznatkov. V rámci druhej kapitoly sme sa venovali vybraným problémom, ktorým čelí Európska únia v oblasti životného prostredia. Splnenie druhého čiastkového cieľa sme vykonali bližším opísaním teórie ohľadom skleníkových plynov a globálneho otepľovania a následnou analýzou vypustených skleníkových plynov na území EÚ. Zistili sme, že EÚ v porovnaní s minulým storočím vypúšťa menej skleníkových plynov a z pohľadu členských štátov najviac k problému prispieva Nemecko. Ohľadom spotreby fosílnych palív bolo zistené, že ropná spotreba v EÚ bola najvyššia v rokoch 1998 až 2006. Po tomto období začala spotreba mierne klesať a môžeme odhadovať, že to tak bude naďalej aj v budúcnosti z dôvodu klesajúcich zásob ropy. Taktiež odhadujeme, že dopyt po automobiloch, ktoré sú poháňané na alternatívne palivá, bude vyšší v blízkej budúcnosti.

Dnes sú v rámci EÚ rôzne pokusy o zmiernenie škodlivých dôsledkov aj iných najväznejších ekologických problémov. Medzinárodné dohody dokazujú, že politická sféra EÚ si je vedomá zlej environmentálnej situácie a snaží sa na ňu reagovať a nájsť spoločné riešenia. Je preto kľúčové stanovenie si ambiciózných cieľov do budúcnosti a nastaviť správnu politiku na investovanie financií do ochrany životného prostredia. Na záver môžeme zhrnúť, že environmentálna politika Európskej únie je dôležitou časťou celkového riadenia členských štátov a je len na nich, ako sa bude v budúcnosti vyvíjať a či sa naplnia spoločné ciele do vopred stanoveného obdobia.

Zoznam použitej literatúry

Knížné zdroje

DONOVAN, Todd et al. *State & Local Politics Institutions and Reforms*, Boston: Student edition, 2012. 3. vydanie. 688 s. ISBN - 13-978-1111833107

STAAB, Andreas. *The European Union Explained*. Bloomington: Indiana University Press, 2013. 3. vydanie. 237 s. ISBN – 978-0-253-00972-2

LEONARD, Dick - TAYLOR, Robert. *The Routledge Guide to the European Union*. New York: Routledge, 2016. 1. vydanie. 346 s. ISBN – 978-1-138-67039-6

BAUMOL, William Jack. *The Theory of Environmental Policy*. Cambridge: Cambridge University press, 2005. 2. vydanie. 312 s. ISBN - 0-521-31112-8

DESVOUGES, William et al. *Environmental Policy Analysis with Limited Information: Principles and Applications of the Transfer Method*. Georgia: Edward Elgar Publishing, 1998. 256 s. ISBN: 1-85898-655-9

MOLLES JR., Manuel C. - SHER, Anna A. *Ecology: Concepts and Applications*, McGraw-Hill Education Publishing, 2019, 8. vydanie, ISBN: 978-1-259-88005-6

Internetové zdroje

BLOOMBERG.COM. *Why the Global Methane Pledge Is a Big Deal for the Climate* [online]. 2020. [citované dňa: 12.2.2022] Dostupné na: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-11-01/why-the-low-key-methane-pledge-is-a-big-deal-for-the-climate>

CLEARSEAS.ORG. *The Polluter Pays Principle* [online]. 2020. [citované dňa: 17.1.2022] Dostupné na: <https://clearseas.org/en/blog/polluter-pays-principle/>

COUNCIL ON FOREIGN RELATIONS.ORG. *COP26: Can the World Slash Coal Use by 2030?* [online]. 2021. [citované dňa: 13.2.2022] Dostupné na: <https://www.cfr.org/in-brief/cop26-pledges-quit-coal-china-india>

DIGITAL ENCYCLOPEDIA OF EUROPEAN HISTORY.FR. *European environmental policy* [online]. 2020. [citované dňa 27.2.2022] Dostupné na: <https://ehne.fr/en/encyclopedia/themes/political-europe/a-european-%E2%80%9Cmodel%E2%80%9D-defined-public-policies/european-environmental-policy>

EARTH.ORG. *What is the Kyoto Protocol?* [online]. 2021. [citované dňa: 9.1.2022] Dostupné na: <https://earth.org/the-kyoto-protocol/>

ECOHERO MAGAZINE.COM. *Globálne otepľovanie* [online]. 2022. [citované dňa: 9.3.2022] Dostupné na: <https://ecoheromagazine.com/globalne-oteplovanie/>

ECOHERO.SK. *Globálne otepľovanie a klimatické zmeny: naši najúhlavnejší nepriatelia* [online]. 2022. [citované dňa: 9.3.2022] Dostupné na: <https://ecohero.sk/globalne-oteplovanie/>

- ECOLOGIC.EU. *Assessment of the 6th Environment Action Programme* [online]. 2010. [citované dňa: 6.3.2022] Dostupné na: <https://www.ecologic.eu/3282>
- ELLIOTT, Lorraine. *Environmentalism definition* [online]. 2017. [citované dňa 23.1.2022] Dostupné na: <https://www.britannica.com/topic/environmentalism>
- ENVIROPORTAL.SK. *Emisie skleníkových plynov* [online]. 2022. [citované dňa: 8.3.2022] Dostupné na: <https://www.enviroportal.sk/klimaticke-zmeny/emisie-sklenikovych-plynov>
- EURACTIV.SK. *Hlavné závery klimatického summitu: Zníženie metánu a blízky koniec uhlia* [online]. 2021. [citované dňa: 7.3.2022] Dostupné na: <https://euractiv.sk/section/klima/news/hlavne-zavery-klimatickeho-summitu-znizenie-metanu-a-blizky-koniec-uhlia/>
- EUR-LEX.EU *Atypické akty* [online]. 2015. [citované dňa 1.4.2022] Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=LEGISSUM:ai0037>
- EUR-LEX.EU *Program pre životné prostredie a ochranu klímy (LIFE) (2021 – 2027)* [online]. 2021. [citované dňa: 14.3.2022] Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/LSU/?uri=CELEX:32021R0783>
- EUR-LEX.EU. *Medzinárodné dohody* [online]. 2021. [citované dňa: 5.3.2022] Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/collection/eu-law/inter-agree.html?locale=sk>
- EUR-LEX.EU. *Nariadenie európskeho parlamentu a rady č. 1221/2009, článok 2 bod 1* [online]. 2009. [citované dňa: 9.1.2022] Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009R1221&qid=1574339044280&from=SK>
- EUR-LEX.EU. *Rozhodnutie európskeho parlamentu a rady č. 1386/2013/EÚ* [online]. 2013. [citované dňa: 4.3.2022] Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013D1386&from=CS>
- EUR-LEX.EU. *The precautionary principle* [online]. 2016. [citované dňa: 8.1.2022] Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3A132042>
- EUR-LEX.EU. *Životné prostredie a zmena klímy* [online]. 2022. [citované dňa: 21.1.2022] Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/20.html?locale=sk>
- EUROPEAN ENVIRONMENT AGENCY.EU. *Prevention principle* [online]. 1997. [citované dňa: 11.1.2022] Dostupné na: <https://www.eea.europa.eu/help/glossary/eea-glossary/prevention-principle>
- EURÓPSKA ENVIRONMENTÁLNA AGENTÚRA.EU. *Životné prostredie a zdravie* [online]. 2020. [citované dňa: 5.3.2022] Dostupné na: <https://www.eea.europa.eu/sk/themes/human/intro>
- EURÓPSKA KOMISIA.EU. *Principles of EU Environmental Law* [online]. 2022. [citované dňa: 24.2.2022] Dostupné na: https://www.era-comm.eu/Introduction_EU_Environmental_Law/EN/module_2/index.html

EURÓPSKA KOMISIA.EU. *Environmentálny akčný program do roku 2030* [online]. 2022. [citované dňa: 24.3.2022] Dostupné na: https://ec.europa.eu/environment/strategy/environment-action-programme-2030_sk

EURÓPSKA KOMISIA.EU. *Európsky právny predpis v oblasti klímy* [online]. 2021. [citované dňa: 14.3.2022] Dostupné na: https://ec.europa.eu/clima/eu-action/european-green-deal/european-climate-law_sk

EURÓPSKA KOMISIA.EU. *Guide to the Approximation of European Union Environmental Legislation* [online]. 2019. [citované dňa: 7.4.2022] Dostupné na: <https://ec.europa.eu/environment/archives/guide/part2a.htm>

EURÓPSKA KOMISIA.EU. *Living well, within the limits of our planet* [online]. 2013. [citované dňa: 21.2.2022] Dostupné na: <http://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/7eap/en.pdf>

EURÓPSKA KOMISIA.EU. *Paris Agreement* [online]. 2020. [citované dňa: 7.1.2022] Dostupné na: https://ec.europa.eu/clima/eu-action/international-action-climate-change/climate-negotiations/paris-agreement_en

EURÓPSKA KOMISIA.EU. *Smernica o environmentálnej zodpovednosti, Ochrana prírodných zdrojov Európy* [online]. 2013. [citované dňa: 23.2.2022] Dostupné na: https://ec.europa.eu/environment/legal/liability/pdf/eld_brochure/SK.pdf

EURÓPSKA KOMISIA.EU. *The evolution of the EU environment and climate policy framework: from the 6th to the 7th EAP* [online]. 2019. [citované dňa: 4.3.2022] Dostupné na: https://ec.europa.eu/environment/action-programme/pdf/7EAP_Issue_paper_2_evolution_6_to_7_EAP_final.pdf

EURÓPSKA KOMISIA.EU. *Vykonávanie právnych predpisov Spoločenstva v oblasti životného prostredia* [online]. 2022. [citované dňa: 2.2.2022] Dostupné na: https://ec.europa.eu/environment/legal/implementation_en.htm?etrans=sk

EURÓPSKA ÚNIA.EU. *Energetika* [online]. 2021. [citované dňa: 3.4.2022] Dostupné na: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/energy_sk

EURÓPSKA ÚNIA.EU. *Nariadenia, smernice a ďalšie akty* [online]. 2021. [citované dňa: 17.3.2022] Dostupné na: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/law/types-legislation_sk

EURÓPSKA ÚNIA.EU. *Životné prostredie* [online]. 2022. [citované dňa: 20.2.2022] Dostupné na: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/environment_sk

EURÓPSKY PARLAMENT.EU. *Boj proti zmene klímy* [online]. 2021. [citované dňa: 5.2.2022] Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/72/boj-proti-zmene-klimy>

EURÓPSKY PARLAMENT.EU. *Efektívnosť využívania zdrojov a obehové hospodárstvo* [online]. 2021. [citované dňa: 8.4.2022] Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/76/efektivnost-vyuzivania-zdrojov-a-obehove-hospodarstvo>

EURÓPSKY PARLAMENT.EU. *Emisie skleníkových plynov v EÚ* [online]. 2021. [citované dňa: 7.4.2022] Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/news/sk/headlines/society/20180301STO98928/ktore-krajiny-a-odvetvia-vypustaju-najviac-emisii-infografika>

EURÓPSKY PARLAMENT.EU. *EÚ a obehové hospodárstvo* [online]. 2022. [citované dňa: 16.3.2022] Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/news/sk/headlines/economy/20151201STO05603/eu-a-obehove-hospodarstvo>

EURÓPSKY PARLAMENT.EU. *Zásada subsidiarity* [online]. 2021. [citované dňa: 5.2.2022] Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/7/the-principle-of-subsidiarity>

EUROSTAT.EU. *Oil and petroleum products - a statistical overview*, [online]. 2022. [citované dňa: 11.4.2022] Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Oil_and_petroleum_products_-_a_statistical_overview&oldid=315177

EUROSTAT.EU. *Osobné autá v EÚ*, [online]. 2021. [citované dňa: 12.4.2022] Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Passenger_cars_in_the_EU&oldid=561462#Overview:_car_fleet_grows.2C_alternative_fuels_still_have_a_low_share

FAIRPLANET.ORG. *What are human causes of climate change?* [online]. 2019. [citované dňa: 8.3.2022] Dostupné na: <https://www.fairplanet.org/story/what-are-human-causes-of-climate-change/>

FEDERAL MINISTRY FOR THE ENVIRONMENT, NATURE CONSERVATION, NUCLEAR SAFETY AND CONSUMER PROTECTION.DE. *Environment Action Programmes* [online]. 2021. [citované dňa 20.1.2022] Dostupné na: <https://www.bmu.de/en/topics/europe-international/europe/environment-action-programmes>

FITZMAURICE, Malgosia. *The principle of sustainable development in international development law* [online]. 2001. [citované dňa: 4.3.2022] Dostupné na: <http://www.eolss.net/sample-chapters/c13/e6-67-03-02.pdf>

HALMAGHI, Elisabeta-Emilia. *Environmental action programmes of the European union – programmes supporting the sustainable development strategy of the European union* [online]. 2016. [citované dňa: 26.1.2022] Dostupné na: https://www.armyacademy.ro/buletin/bul2_2016/HALMAGHI.pdf

HEY, Christian. *EU Environmental Policies: A short history of the policy strategies* [online]. 2022. [citované dňa: 1.3.2022] Dostupné na: http://aei.pitt.edu/98675/1/environ_policies...pdf

INFORMAČNÝ PORTÁL REZORTU MINISTERSTVA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SLOVENSKEJ REPUBLIKY.SK. *Zložky životného prostredia* [online]. 2022. [citované dňa: 7.1.2022] Dostupné na: <https://www.enviroportal.sk/environmentalne-temy/zlozky-zp>

INFORMAČNÝ PORTÁL REZORTU MINISTERSTVA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SLOVENSKEJ REPUBLIKY.SK. *Európska environmentálna agentúra* [online]. 2022. [citované dňa: 7.2.2022] Dostupné na: <https://www.enviroportal.sk/europska-environmentalna-agentura>

INFORMATION SYSTEM FOR AGRICULTURE AND FOOD RESEARCH.DE *Institute for European Environmental Policy (IEEP)* [online]. 2022. [citované dňa: 26.1.2022] Dostupné na: https://www.fisaonline.de/en/find-institutions/international-research-institutions/?tx_fisaresearch_internationalresearchinstitutions%5Baction%5D=institutionDetails&tx_fisaresearch_internationalresearchinstitutions%5Bcontroller%5D=Institutions&tx_fisaresearch_internationalresearchinstitutions%5B_id%5D=957&cHash=51f9eef7da1a95c056d38555d67a70cc#more

INSTITUTE FOR EUROPEAN ENVIRONMENTAL POLICY.EU. *Manual of European Environmental Policy* [online]. 2012. [citované dňa: 5.3.2022] Dostupné na: https://ieep.eu/uploads/articles/attachments/e655b995-0301-49bd-9f31-3933caf851d3/1.9_Environmental_policy_instruments_-_final.pdf?v=63664509873

KURRER, Christian. *Politika v oblasti životného prostredia: všeobecné zásady a základný rámeček* [online]. 2021. [citované dňa: 7.12.2021] Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/71/politika-v-oblasti-zivotneho-prostredia-vseobecne-zasady-a-zakladny-ramec>

MINISTERSTVO ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SLOVENSKEJ REPUBLIKY.SK. *Európska únia* [online]. 2021. [citované dňa: 10.3.2022] Dostupné na: <https://www.minzp.sk/eu/>

MINISTERSTVO ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SLOVENSKEJ REPUBLIKY.SK. *Európska zelená dohoda* [online]. 2021. [citované dňa: 20.3.2022] Dostupné na: <https://www.minzp.sk/ezd/>

MINISTERSTVO ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SLOVENSKEJ REPUBLIKY.SK. *Obehové hospodárstvo* [online]. 2021. [citované dňa: 2.2.2022] Dostupné na: <https://www.minzp.sk/obehove-hospodarstvo/obehove-hospodarstvo/>

MINISTERSTVO ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SR.SK. *Stratégia, zásady a priority štátnej environmentálnej politiky* [online]. 2022. [citované dňa: 7.3.2022] Dostupné na: <https://www.minzp.sk/strategieke-dokumenty/strategia-zasady-priority-statnej-environmentalnej-politiky.html>

NATIONAL GEOGRAPHIC.ORG. *All about Climate* [online]. 2017. [citované dňa 4.3.2022] Dostupné na: <https://www.nationalgeographic.org/article/all-about-climate/>

of the European union – programmes supporting the sustainable development strategy of the European union [online]. 2016. [citované dňa: 26.1.2022] Dostupné na: https://www.armyacademy.ro/buletin/bul2_2016/HALMAGHI.pdf

PARKINSON, Lindsey. *EU Member States endorse 8th Environmental Action Program* [online]. 2022. [citované dňa: 7.3.2022] <https://www.foodpackagingforum.org/news/eu-member-states-endorse-8th-environmental-action-program>

PRAVDA.SK. *Zákaz predaja áut so spaľovacím motorom plánuje už 27 krajín!* [online]. 2021. [citované dňa: 13.4.2022] Dostupné na: <https://auto.pravda.sk/doprava/clanok/573659-zakaz-predaja-aut-so-spalovacim-motorom-planuje-uz-27-krajin/>

PUBLICATIONS OFFICE OF THE EUROPEAN UNION.EU. *Pramene práva Európskej únie* [online]. 2020. [citované dňa 30.3.2022] Dostupné na: http://publications.europa.eu/resource/cellar/37cdf413-c6f3-4aa8-a01b-75e060a1bccc.0023.02/DOC_1

PUBLICATIONS OFFICE OF THE EUROPEAN UNION.EU. *EEC Fourth Environmental Action Programme (1987 - 1992)* [online]. 1986. [citované dňa: 6.3.2022] Dostupné na: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a1877046-1533-415d-abe2-f6f4584eb0e9/language-en>

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE.EU. *Čo robí Rada EÚ?* [online]. 2022. [citované dňa: 5.4.2022] Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/sk/council-eu/>

SHINTARŌ, Ishihara - CARABIAS LILLO, Julia. *Environment definition* [online]. 1998. [citované dňa: 13.12.2021] Dostupné na: <https://www.britannica.com/science/environment>

SLOVENSKÝ HYDROMETEOROLOGICKÝ ÚSTAV.SK. *Príčiny klímy* [online]. 2022. [citované dňa: 24.2.2022] Dostupné na: <https://www.shmu.sk/sk/?page=1071>

SLOV-LEX.SK. *Zákon o životnom prostredí Slovenskej republiky 17/1992 Zb. §2* [online]. 2022. [citované dňa: 7.1.2022] Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1992/17/>

STATISTA.COM. *Carbon dioxide (CO₂) emissions in the European Union from 1965 to 2020 (in million metric tons of CO₂)* [online]. 2021. [citované dňa: 6.4.2022] Dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/450017/co2-emissions-europe-eurasia/>

STATISTA.COM. *Estimated mean annual temperature increase in select capital cities in the European Union by 2050* [online]. 2021. [citované dňa: 7.4.2022] Dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/1026668/annual-temperature-increase-cities-in-european-union/>

THE NEW YORK TIMES.COM. *Over 40 Countries Pledge at U.N. Climate Summit to End Use of Coal Power* [online]. 2021. [citované dňa: 14.2.2022] Dostupné na: <https://www.nytimes.com/2021/11/04/climate/cop26-coal-climate.html>

UN CLIMATE CHANGE CONFERENCE UK 2021.ORG. *COP26 The Glasgow Climate Pact* [online]. 2021. [citované dňa: 3.2.2022] Dostupné na: <https://ukcop26.org/wp-content/uploads/2021/11/COP26-Presidency-Outcomes-The-Climate-Pact.pdf>

UN CLIMATE CHANGE CONFERENCE UK 2021.ORG. *What is a COP?* [online]. 2021. [citované dňa: 1.2.2022] Dostupné na: <https://ukcop26.org/uk-presidency/what-is-a-cop/>

UNITED NATIONS.ORG. *Cancún Climate Change Conference - November 2010* [online]. 2022. [citované dňa: 6.4.2022] Dostupné na: <https://unfccc.int/process-and-meetings/conferences/past-conferences/cancun-climate-change-conference-november-2010/cancun-climate-change-conference-november-2010-0>

UNITED NATIONS.ORG. *Copenhagen Climate Change Conference - December 2009* [online]. 2022. [citované dňa: 3.4.2022] Dostupné na: <https://unfccc.int/process-and-meetings/conferences/past-conferences/copenhagen-climate-change-conference-december-2009/copenhagen-climate-change-conference-december-2009>

UNITED NATIONS.ORG. *The Doha Climate Gateway* [online]. 2022. [citované dňa: 19.3.2022] Dostupné na: <https://unfccc.int/process/conferences/the-big-picture/milestones/the-doha-climate-gateway>

UNITED NATIONS.ORG. *What is a climate change?* [online]. 2022. [citované dňa: 5.3.2022] Dostupné na: <https://www.un.org/en/climatechange/what-is-climate-change>

UNITED NATIONS.ORG. *What is the Kyoto Protocol?* [online]. 2022. [citované dňa: 3.4.2022] Dostupné na: https://unfccc.int/kyoto_protocol

UNIVERSITY OF PITTSBURGH.COM. *European Union Information* [online]. 2022. [citované dňa: 10.4.2022] Dostupné na: <https://pitt.libguides.com/eu/institutions>

WORLD ECONOMIC FORUM.ORG. *What you need to know about the European Green Deal - and what comes next* [online]. 2021. [citované dňa: 3.3.2022] Dostupné na: <https://www.weforum.org/agenda/2021/07/what-you-need-to-know-about-the-european-green-deal-and-what-comes-next/>